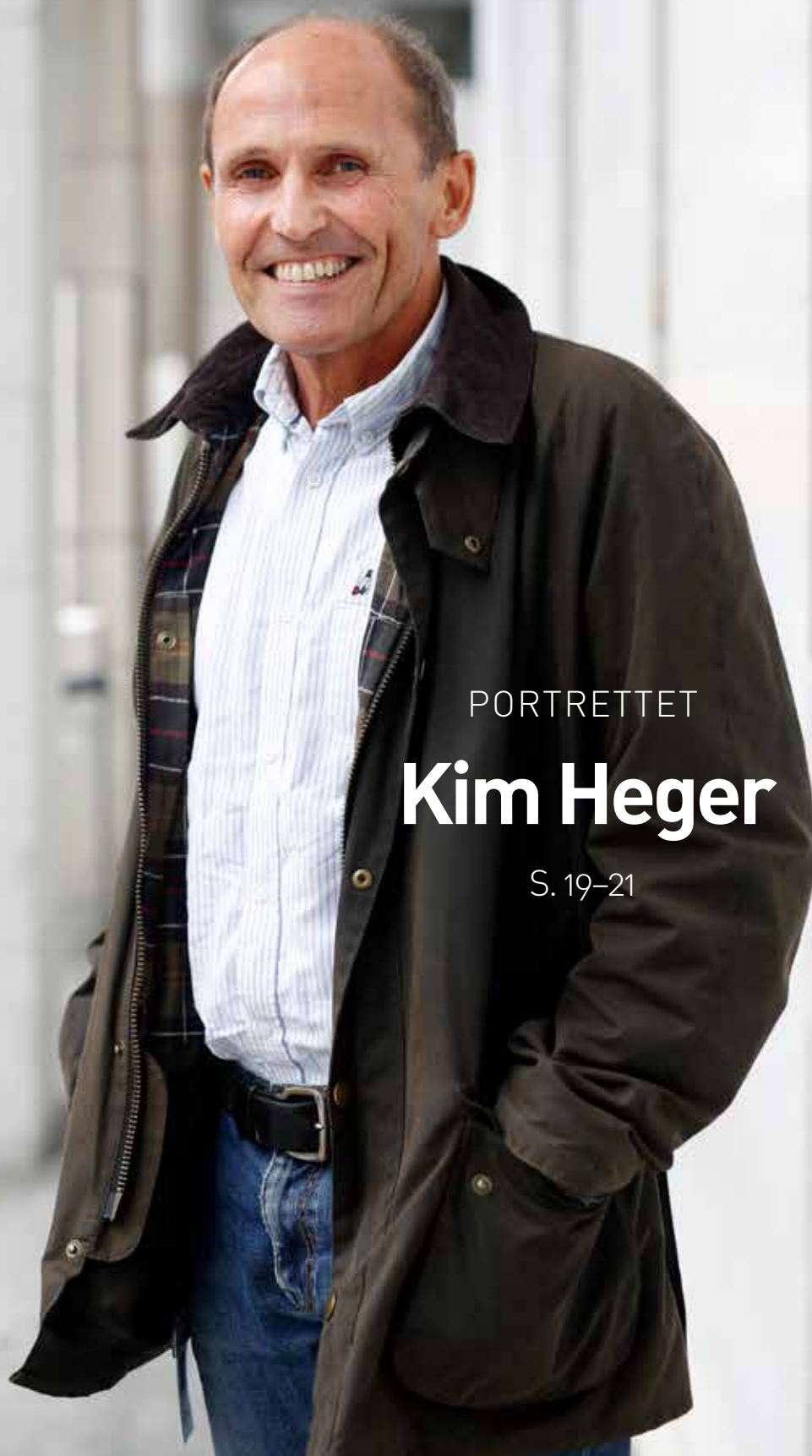

RETT på SAK

Aktualitetsmagasin for domstolene nr. 3 2017

PORTRETTET

Kim Heger

S. 19-21

LEDER

TAKK FOR MEG!

Jeg skriver nå mine siste linjer i Rett på Sak. Etter femten år som kommunikasjonsdirektør i Domstoladministrasjonen (DA) blir jeg nå kommunalråd (heltidspolitiker i formannskapet) for Venstre i Trondheim.

Jeg går ut i to års permisjon som folkevalgt til etter kommunevalget i 2019.

Jeg har hatt mange og spennende år i DA. Det har vært et privilegium å være med på gründervirksomhet i offentlig sektor. DA startet med nye folk, ny organisasjon og ny rolle i forhold til både domstoler og beslutningstakere. I samarbeid med domstolene har DA utviklet seg til å bli en god organisasjon. Som selvsagt skal utvikle seg og bli bedre. Domstolene kommer til å gjennomgå store endringer som følge av den teknologiske utvikling. Det vil også gjelde DA.

Jeg har hatt gleden av å samarbeide med mange svært dyktige domstolansatte i disse årene. Min kunnskap om, og respekt for, uavhengige domstolars rolle i samfunnet er styrket. Det samme gjelder for all kompetansen som er i domstolene og hvordan sakene behandles. Dette er årsaken til domstolenes høye tillit i samfunnet.

Domstolene har utviklet seg når det gjelder åpenhet. Forholdet til mediene er forandret, og mediesamfunnet er helt annerledes enn da Domstoladministrasjonen ble opprettet. Det moderne samfunnet stiller andre krav, og domstolene har kommet disse i møte. Kommunikasjonen med samfunnet skjer på nye plattformer og kanaler. Innholdet i jobben er svært forandret i forhold til hvordan den var da jeg startet. Det har vært veldig spennende.

Forholdet til Stortinget og Regjeringen startet nesten på null i 2002. DA var en nyskaping som var helt ukjent i allmennheten, og som også var fremmed i forhold til den øvrige forvaltningen. Vi måtte alle finne ut av hverandre og foreta rolleavklaringer. DA og domstolene har nå et avklart og ryddig forhold til politikerne. Dette er svært viktig. Både budsjetter og rettspolitiske spørsmål blir til i en dialog mellom mange samfunnsaktører. Stemmen til DA og domstolene er viktig i denne prosessen.

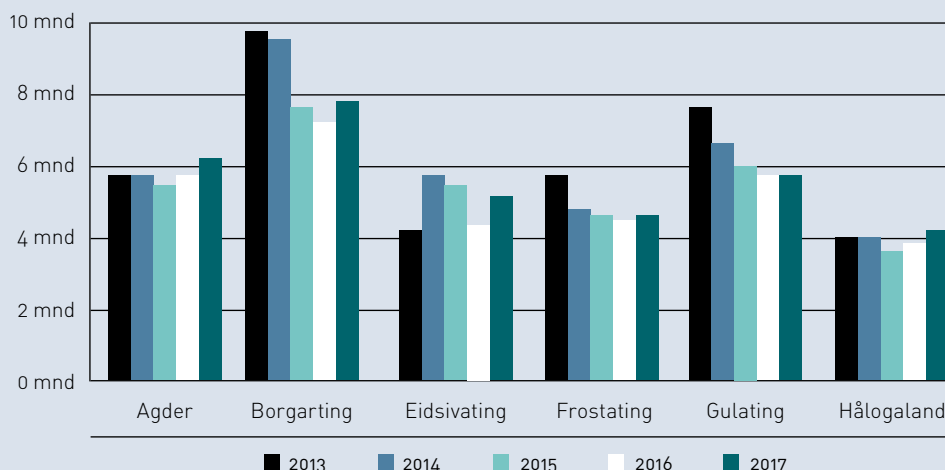
Rett på Sak kom med sitt første nummer i 2004. Etter fire nummer årlig, i tretten år, vurderer DA om magasinet skal fortsette i sin nåværende form, eller om det skal skje endringer. For min del settes nå punktum.

Erling Moe

STATISTIKK

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid sivil anke over dom første halvår 2013–2017

RETT på SAK

14. årgang

Gis ut fire ganger i året av Domstoladministrasjonen. Distribueres til samtlige ansatte i Norges Høyesterett, lagmannsretter, tingretter, jordskifteretter og Domstoladministrasjonen, samt til forvaltningen og politiske organer.

Rett på Sak er et bransjemagasin for domstolene som skal:

- Sette dagsorden i domstolfaglige spørsmål
- Bidra til faglig utvikling for alle ansatte i domstolene
- Være identitetsbyggende for de som arbeider i og med domstolene

Redaksjonen tar gjerne imot tips, innlegg og andre bidrag.

Kontaktinformasjon:

E-post: redaksjonen@domstol.no
Telefon: 73 56 70 00

Ansvarlig redaktør:

Erling Moe
erling.moe@domstol.no

Redaksjonsmedlemmer:

Ivar Arnstad
ivar.arnstad@domstol.no
Tage Borøchstein
tage.borochstein@domstol.no
Åste R. Ruud
aaste.ruud@domstol.no

Layout:

concordedesign.no

Trykk: Skipnes

Manusstopp neste nummer: 15. november 2017

Forsidebilde og portrett:

Kristin Svorte

FORSTÅELSESVANSKER I RETTEN

PÅ JAKT ETTER GEVINSTER

ØVRE ROMERIKE ER I GANG

TRÅANTE 2017

NORSKE SPØKELSESHUS

INNHold

4	Færre straffes
6	ENCJ
	Peker på hvor europeisk rettsvesen kan bli bedre
8	ØNSKER BEDRE TILRETTELEGGING
	Tiltaltes og parterers forståelsesvansker går under radaren i retten
9	DIGITALE DOMSTOLER
	Mye mer enn teknologi
10	Inntrøndelag tingrett og Nord-Trøndelag jordskifterett etablerer felles serviceavdeling
12	DOMSTOLENE 2025
	Utviklingsarbeid sentralt på domstolledermøtet
14	Virksomhetsutvikling med støtte i KRUT
16	Digital rettleiing for rettsmøte i jordskifterettane
17	DOMSTOLLEDERMØTET 2017
	Utviklingsarbeid og strategisk plan sto sentralt
18	NEDERLAND
	– Ett sted for brukerkontakt
19	PORTRETTET
	Kim Heger
22	TRÅANTE 2017
28	DOMMERSEMINARET 2018
30	Den profesjonelle servicemedarbeider
31	NY JUSTISKOMITE
	Lovgivers justispolitikere på plass
32	Aktørmøte i Fredrikstad tingrett
33	Nytt styre i Domstoladministrasjonen
34	CRYSTAL SCALES OF JUSTICE AWARD 2017
	Internasjonal pris til vitnestøtte
36	PÅ DEN SIKRE SIDEN
	Sikkerhetsdag i Steinkjer tinghus
38	Jordskifte for saksbehandlarar
40	USAs HØYESTERETT
	Høyesterett til høyre
42	KRONIKK
	Et nytt trussel- og risikobilde i cyberspace
44	MED LOV SKAL LANDET
	Domstolstrukturens utvikling i første instans
46	Norske spøkelseshus skaper eiendomskrøll
49	DIREKTØRENS SPALTE
50	RETT PÅ
	Lotta Engan er nytt hovedverneombud
51	NYTT OM NAVN
52	TIL ETTERTANKE

Færre straffes

Antallet straffereaksjoner har gått betydelig ned og er nå det laveste siden man startet å føre slik statistikk i 2005. Det er spesielt stor nedgang i forenklede forelegg. Det viser fersk statistikk fra Statistisk sentralbyrå.

Av Iwar Arnstad

I alt 293 500 straffereaksjoner ble registrert i 2015. Av disse er 72,9 prosent forenklede forelegg, 18,4 prosent forelegg, og de resterende 8,7 prosentene er andre typer reaksjoner ilagt av politi- og påtalemyndigheten og domstolene.

Av de 214 000 forenklede foreleggene var drøyt 92 prosent for veitrafikkovertrедelse, i all hovedsak for ulovlig hastighet, og nesten 8 prosent var for brudd på tolloven. Det var nesten 10 900 færre forenklede forelegg enn året før, og etter flere år med nedgang er antallet i 2015 det laveste siden 2003.

Påtalemyndigheten ila over 59 000 straffereaksjoner i alt, hvorav drøyt 53 900 var forelegg og 5 100 var betingede påtaleunntakelser.

Flere domstolsreaksjoner

I 2015 ble det registrert nesten 20 500 straffereaksjoner avgjort av domstol, som er fire prosent flere enn året før. Domstolene hadde nær 10 900 dommer med ubetinget fengsel og drøyt 5 700 med betinget fengsel. I 2015 ble det registrert 16 dommer på forvaring og 19 overføringer til tvungent psykisk helsevern, men ingen på tvungen omsorg.

Det ble registrert mer enn 4 000 ubetingede fengselsdommer med rusmiddellovbrudd som hovedlovbrudd. Dette er 37 prosent av alle registrerte dommer med ubetinget fengsel i 2015. Narkotikalovbrudd og ruspåvirket kjøring er hovedlovbrudd i henholdsvis 51 prosent og 48 prosent av disse.

Vold og mishandling er den nest vanligste grunnen for ubetingede fengselsdommer, med en andel på 21 prosent i 2015. Det er likevel nesten 11 prosent færre i 2015 enn året før.

Seksuallovbrudd blir ofte fengselstraff

Seksuallovbrudd er sammen med vold og mishandling de lovbrudd som i størst grad gir ubetinget fengselsstraff. Henholdsvis 46 prosent og drøyt 40 prosent ble i 2015 ilagt ubetinget fengsel for dette. Denne andelen va-

“ Dette er en utvikling som har gått over flere år. Særlig etter at man i 2010 forskutterte en del av den nye straffeloven. ”

Lagdommer Rune Bård Hansen

rierer imidlertid mye for de mer spesifiserte typene av seksual- og voldslovbrudd. For eksempel ble det registrert 24 straffereaksjoner for drap i 2015, hvor 22 var ubetinget fengsel og 2 var tvungent psykisk helsevern.

Totalt var det nesten 260 900 personer som ble registrert med en eller flere straffereaksjoner i 2015. SSB peker på at det har vært en nedgang i antall straffede i alle aldersgrupper under 25 år, når det tas høyde for befolkningsveksten. Av alle registrerte straffereaksjoner gitt til 15-17-åringer var nesten 43 prosent betinget påtaleunntakelse i 2015, en andel som har økt over flere år. Det ble også registrert 48 dommer på ungdomsstraff.

Tror ikke vi er mer lovlydige

Lagdommer Rune Bård Hansen i Dommernes mediegruppe tror ikke utviklingen i hovedsak skyldes at vi har blitt et mer lovlydig folk. Isteden peker han på at kriminaliteten til viss del har flyttet bort fra offentligheten

– Kriminaliteten har endret seg. Det er færre godt synlige og tradisjonelle innbrudd i biler, butikker og hjem. I byer og tettsteder ser vi færre guttegjengere som henger på åpne plasser. Færre knuser et butikkvindu for å få med seg øl, nasker eller bryter seg inn i biler. I dag foregår mye av kriminaliteten mer subtilt foran dataskjermer eller med mobilen. De som vil utprøve sin trang til å prøve seg

utenfor loven har flyttet innendørs. Der kan det bli begått seksuelle overgrep, trakassering eller hatkriminalitet. De kan også prøve på utpressing og annen vinning eller ulovlig bestilling av narkotika.

– Det er grunn til å tro at dette er kriminalitet som i mindre grad blir anmeldt, færre blir tatt og der det derfor vil være store mørketall.

– Samfunnets tenking har også gått videre i takt med økt kunnskap. Politiet har endret sitt sett å arbeide. De forfølger i mindre grad rusavhengige og syke narkomaner med noen brukerdoser på seg. Isteden prøver de å ta bakmennene. I statistikken er en mann med et gram hasj en oppklart sak på linje med et kilo heroin, men heldigvis prioriteres det sistnevnte.

Lovendringer har gitt effekt

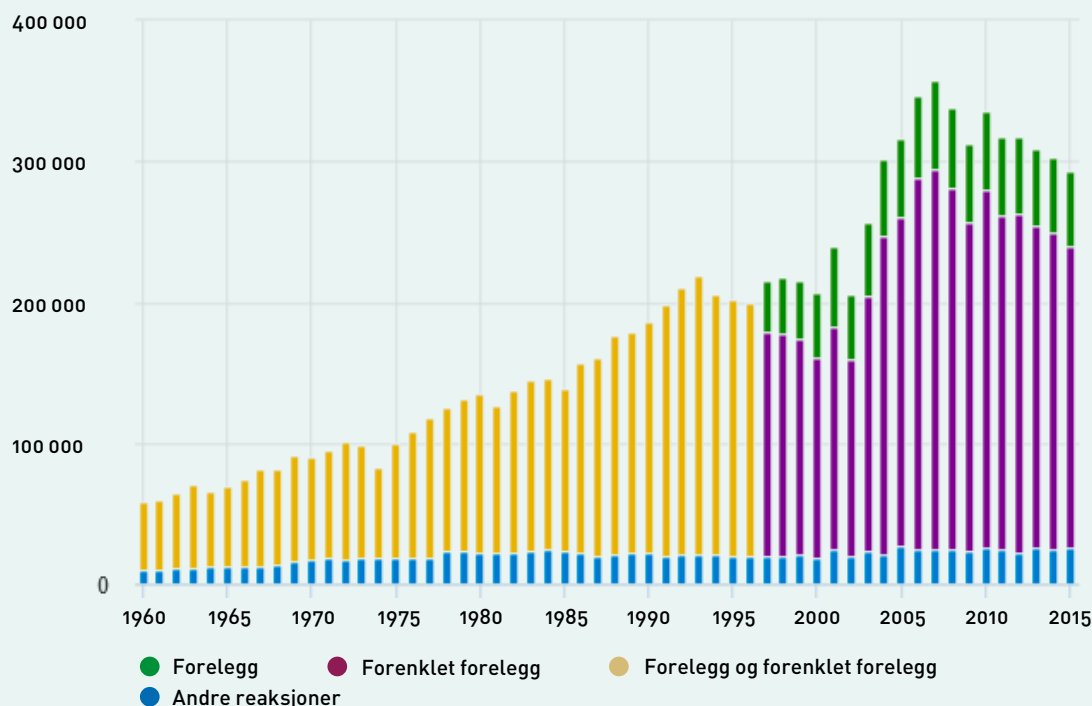
At flere blir dømt til ubetinget fengsel mener Rune Bård Hansen kan ha flere forklaringer:

– Dette er en utvikling som har gått over flere år. Særlig etter at man i 2010 forskutterte en del av den nye straffeloven. Nå skal det mye mindre til for å få ubetinget fengsel, ikke minst ved vold og seksualforbrytelser. Det tar litt tid før slike lovendringer får satt seg. Nå har den strengere praksis blitt mer etablert, hvilket kan forklare at færre får betinget fengsel.

– Jeg tror også at det henger sammen med at den åpne vinningskriminaliteten har gått ned. Vi har færre tyverier både fra biler, hjem og butikker. Det ga ofte betinget fengsel.

– Enda en forklaring kan være at Politiet på grunn av reformarbeid har vært nødt til å prioritere ned en del enklere forseelser, for eksempel trafikkontroller, sier Hansen.

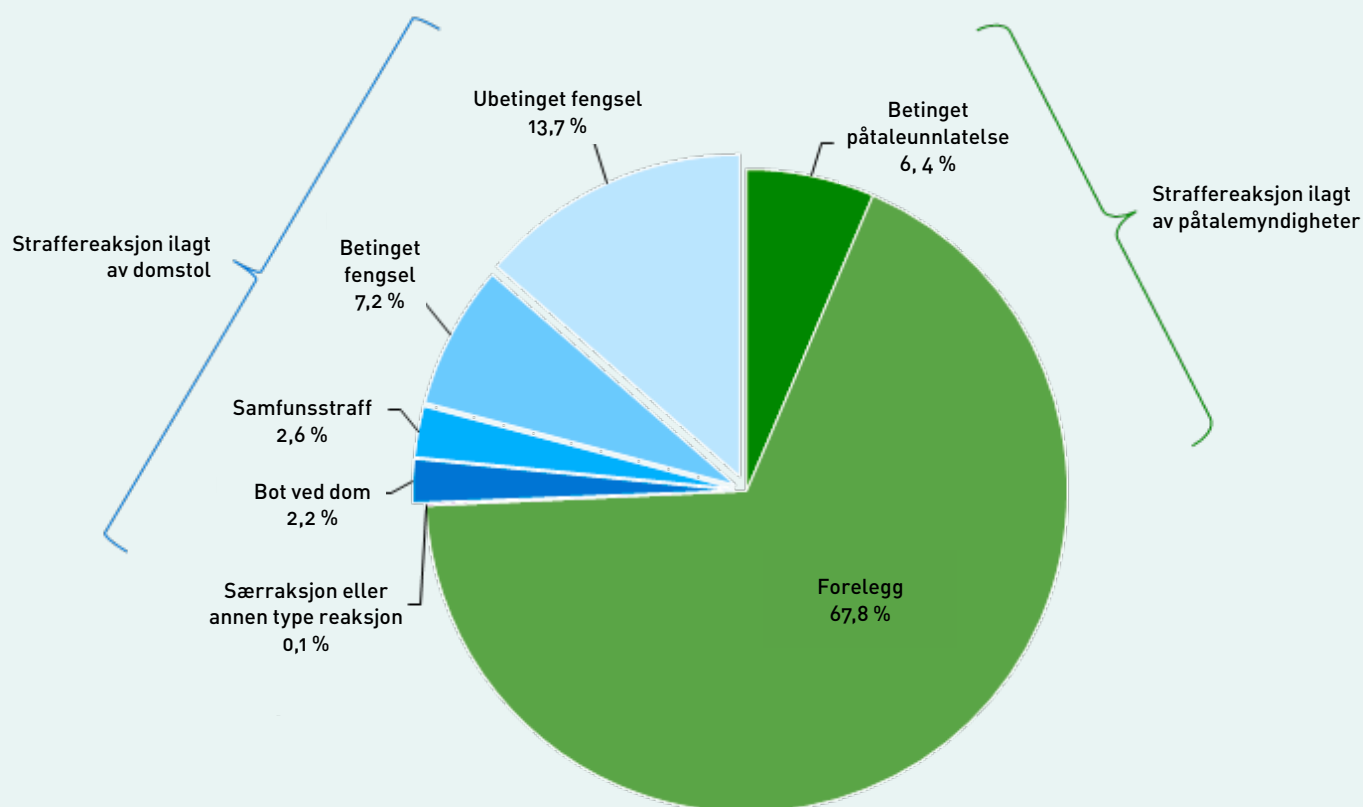
Straffereaksjoner etter type reaksjon¹. 1960–2015

¹ Statistikken for straffereaksjoner tar tid å utarbeide. Derfor bygger statistikken som kom 26.9.2017 på tallene for straffereaksjoner i 2015.

Kilde: Statistikkbanken tabell 10622, NOS kriminalstatistikk tabell 25, Statistisk sentralbyrå

Straffereaksjoner unntatt forenklede forelegg etter type reaksjon og rettsinstans. 2015

Kilde: Statistikkbanken tabell 10653, Statistisk sentralbyrå

Peker på hvor europeisk rettsvesen kan bli bedre

Kvaliteten på de europeiske domstolssystemene kan bli bedre. Blant annet trengs bedre finansieringssystemer og økt innsikt i brukernes erfaringer. Det viser en rapport om hvordan 23 land oppfyller ønskede kriterier for deres rettsvesen, domstolenes uavhengighet og hvordan de fungerer. Også Norge har en vei å gå.

Av Iwar Arnstad

European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ) har i de senere år arbeidet med et flerårig prosjekt knyttet til rettsvesenets uavhengighet og ansvarlighet (accountability). Uavhengigheten er en forutsetning for retts-sikkerheten, men ansvarligheten, velfungerende domstoler, blir ansett som nødvendig for at ikke andre statsmakter skal utfordre uavhengigheten. ENCJ peker på at for å kunne ha et domstolsystem av høy kvalitet, må både uavhengighet og ansvarlighet være på plass.

Et sett med indikatorer er utarbeidet for å synliggjøre status for uavhengighet og ansvarlighet. Meningen er at hvert land skal kunne se på sine styrker og svakheter for å kunne utvikle seg videre.

23 land har svart på undersøkelsen som ble presentert i en rapport juni 2017. Den viser at det i Europa er store muligheter til forbedringer både når det gjelder uavhengighet og ansvarlighet. Det gjelder blant annet:

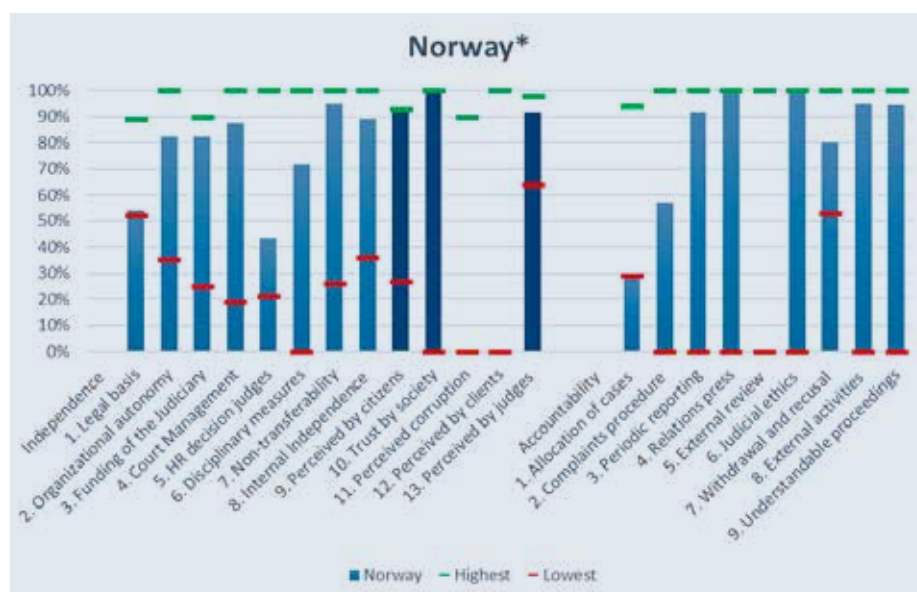
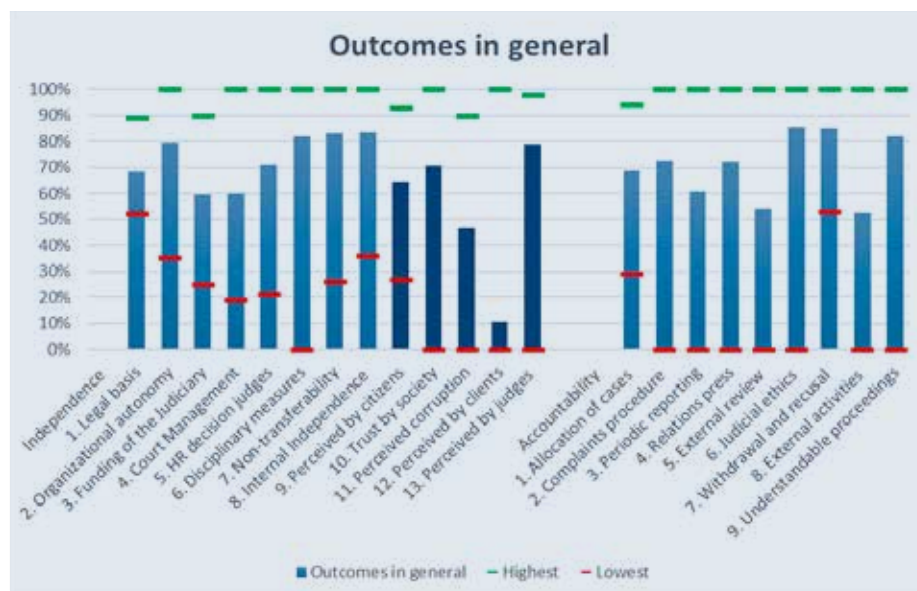
- System for finansiering av domstolene er mangelfullt blant annet fordi det i stor grad er basert på skjønnsmessige vurderinger i regjering og parlament.
- I mange land ligger administrasjonen av domstolene, direkte eller indirekte under justisdepartement.
- Manglende tillit til hvordan dommere utnevnes, og forfremmes.
- Lav tillit mellom medier og rettsvesen.
- Liten innsikt i domstolbrukernes erfaringer med rettsvesenet.

ENCJ peker imidlertid også på at mye fungerer bra. ENCJs egen undersøkelse viser for eksempel at europeiske dommerne i all hovedsak føler seg uavhengige og i nesten alle land er tilliten til domstolene høyere enn til de andre statsmaktene.

Det er stort potensial for forbedringer både når det gjelder uavhengighet og ansvar-

lighet ut fra forskjellene mellom resultatet og hva som er mulig å oppnå, heter det i rapporten. På de fleste områder har noen land nådd full score, hvilket viser at det er mulig å oppnå ønsket tilstand.

Lavest score på Europa-nivå får brukernes opplevde uavhengighet, men det er få land som måler dette. Bortsett fra dette er det finansieringen og administrasjonen av domstolene som kommer dårligst ut.

Generelt er det ikke så gode systemer for å finansiere domstolene på en måte som ivaretar uavhengigheten. Domstolene er avhengige av skjønnsmessige vedtak eller innstillinger fra regjeringene.

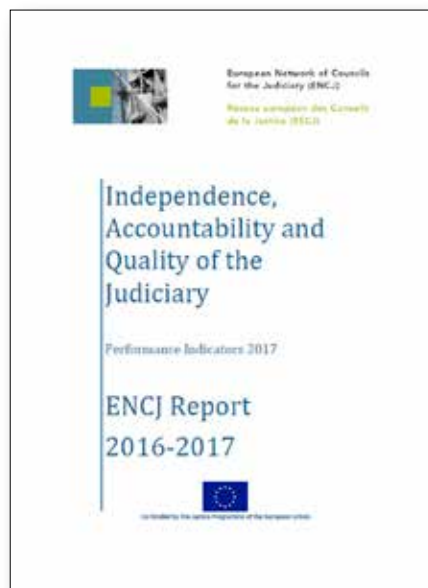
Når det gjelder administrasjonen av domstolene går kritikken på at den i mange land ligger i justisdepartementene. Den norske måten med en uavhengig domstoladministrasjon oppfyller her kriteriene.

Rapporten viser at Norge generelt kommer godt ut ved en europeisk sammenligning, men at det finnes forbedringspotensial. Norge ligger i topp på tillit hos innbyggerne, på åpenhet og på domstol-etikk, men scorer også meget høyt på flere andre områder som uavsettelige dommere, opplevd uavhengighet blant dommere, rapportering om saksavvikling og forståelige prosesser.

Derimot kommer Norge dårlig ut på system som sikrer en uavhengig fordeling av den enkelte rettssak. Det gjelder også det formelle vernet av domstolenes uavhengighet, og metoden for å fastsette dommeres lønn.

Norge kommer også lavere ut når det gjelder systemene for utvelgelse og oppnevning av dommere. Grunnen til det er departementets rolle i forbindelse med utnevnelse av dommere.

* ENCJ er ett nettverk av domstolråd og domstoladministrasjoner i EU-sfæren. Rapporten bygger i hovedsak på i hvilken grad respektive land oppfyller noen indikatorer på velfungerende domstolssystem når det gjelder uavhengighet og ansvarlighet.

Internasjonale anbefalinger og standarder for domstolsarbeid

En ny domstolkommisjon skal blant annet se over domstolenes og dommeres uavhengighet og domstolenes interne organisasjon. I den forbindelse vill det trolig være viktig å vurdere i hvilken grad Norge oppfyller og bør oppfylle internasjonale anbefalinger.

Norge deltar i flere samarbeidsorganisasjoner som utarbeider rapporter med anbefalinger, standarder og beste praksis. Tre viktige er:

- Consultative Council of European Judges (CCJE) er Europarådets rådgivende organ av dommere som gir råd om dommeres uavhengighet og ansvar. Organet ledes nå av den norske lagdommeren Nils Asbjørn Engstad.
- European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ) som består av nasjonale institusjoner i EUs medlemsland. Domstoladministrasjonen har observatørstatus i ENCJ, men har i mange år deltatt i arbeidsgrupper på linje med medlemsland.
- Venezia-kommisjonen, som er Europarådets rådgivende organ i konstitusjonelle spørsmål.

Anbefalinger:

CCJE: Siden 2001 har CCJE vedtatt 17 uttalelser som skal vise hvordan dommere kan møte kravene i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen:

- Standard for domstolenes uavhengighet og uavsettelige dommere
- Om finansieringen og administrasjonen av domstolene
- Om prinsippene og reglene for dommeres profesjonelle oppførsel og etikk, uønsket oppførsel og upartiskhet
- Om opplæring av dommere nasjonalt og på Europeanivå
- Om reglene og god praksis for oppnevning av dommere i den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen
- Om rettferdig rettergang innen akseptabel tid og dommerens rolle i rettsmøter og ved alternative tvisteløsninger
- Om rettferdighet og samfunnet
- Om dommeres roll for å forsvare rettssikkerhet og menneskerettigheter i forbindelse med terror.
- Om nasjonale dommeres roll for å sikre effektiv anvendelse av internasjonale og europeiske lover.
- Om domstolråds rolle i samfunnet
- Om kvaliteten på rettsavgjørelser
- Om relasjonene mellom dommere og påtalemyndighet i et demokratisk samfunn
- Om dommerens rolle for å få håndhevet rettsavgjørelser

- Om rettsvesen og informasjonsteknologi
- Om evaluering av dommeres arbeid, kvaliteten på rettsvesenet og respekten for domstolenes uavhengighet.

Du finner dem på http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp

ENCJ: ENCJ har for uten de nevnte rapportene om "Uavhengighet og ansvarlighet" utarbeidet en rekke andre dokument. Ofte inneholder de anbefalinger samt en oversikt over status i europeiske land. De har blant annet utarbeidet rapporter om:

- Domstolenes uavhengighet
- Domstolråd
- Domstoletikk
- Utvelgelse, innstilling og evaluering av dommere
- Lønn og uavsettelige dommere
- Domstolenes kompetansearbeid
- Påtalemyndigheten
- Kvalitetsledelse
- Saksbehandling, effektivitet og alternative tvisteløsninger
- Tilgangen til en rettferdig rettergang
- Finansiering av rettsvesenet
- Fordeling av saker i domstolene
- Åpenhet, ansvarlighet og medierelasjoner
- Tiltro
- Gjensidig tillit mellom domstoler over nasjonsgrenser

Rapportene er tilgjengelige på <http://www.encj.eu>

Venezia-kommisjonen

Venezia-kommisjonen har laget en rekke uttalelser og rapporter om blant annet:

- Dommere: Prinsipper for dommeres uavhengighet, her under oppnevning, endring av arbeidsoppgaver og arbeidssted, etikk, disiplinære systemer.
- Domstoler: Strukturering og organisering i domstoler, spesialisering.
- Uavhengige nasjonale domstolråd og domstoladministrasjoner: Oppgaver, oppnevning.

En sammenstilling av meninger og rapporter fra Venice Commission kan leses på: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI%282015%29001-e>

Fotnote: Oversettelsene av rapportenes og uttalelsenes navn til norsk er ikke offisielle

ØNSKER BEDRE TILRETTELEGGING:

Tiltaltes og parters forståelsesvansker går under radaren i retten

– 10 prosent av innsatte i norske fengsler har en mental alder tilsvarende 9-12 år. Bare gjennom å tilrettelegge rettssaken får vi ivaretatt rettssikkerheten og belyst saken best mulig. Det sier forsker Erik Søndena.

Av Tage Borøchstein

Sammen med dommer Anne Grete Larsen Hestnes står han i bresjen for et seminar om temaet for dommere i november.

– Seminaret dreier seg om såkalt lettere psykisk utviklingshemming. Dette er personer som ser helt vanlige ut, men språk og adferd kan signalisere at de har forståelsesvansker. Vi dommere kan iblant merke at tiltalte ikke hang med på det som foregikk i retten. Det er ingen god følelse. Vi har imidlertid ikke noen offentlig diskusjon om dette, verken blant dommere eller i straffesakskjeden. Dermed er kunnskapsnivået lavt og mørketallene sannsynligvis store. Med seminaret ønsker vi å skape oppmerksomhet og bevissthet om temaet, samt å spre kunnskap. Dette kan være et første steg på veien mot å finne praktisk gode løsninger innenfor de formelle rammene til et rettsmøte, sier Hestnes.

Danskene langt framme

Forsker Erik Søndena har jobbet med dette i mange år, også overfor politiet og Kriminalomsorgen. Han håper at strafferettspleien med tiden oppdager tiltaltes forståelsesvansker tidligst mulig. Det kan så være starten på en tilrettelegging som ivaretar vedkommende gjennom hele straffesakskjeden.

– Danskene er blant de som har kommet lengst på dette området. De har en rekke egne og sammensatte straffereaksjoner også for personer med såkalt lett psykisk utviklingshemming.

Motstand og medgjørighet

– Dommere trenger utvilsomt større bevissthet og verktøy i møte med denne gruppen i retten. På den ene siden er de ofte autoritets-tro og vant til å skjule sitt handikap. Da vil de gi inntrykk av å forstå, gjette riktig svar og være imøtekomende. Det gjør avviklingen av

Planlegging av kompetansetiltaket: Fra venstre tingrettsdommer Anne Grete Larsen Hestnes (Bergen tingrett), Ingunn Elder, Domstoladministrasjonen og Phd. Erik Søndena (Kompetansesenteret for fengsels-, sikkerhets- og rettspsykiatri på Brøset, Trondheim).

rettsmøtet enkelt, men er selvsagt langt fra bra for rettssikkerheten. I andre tilfeller kan forståelsesvanskene gjøre at vedkommende ikke klarer å følge rammene for rettsmøtet, eksempelvis rundt oppmøte og atferd. Det kan også gi seg utslag i at personen lukker seg eller blir konfronterende. Dette gir et negativt inntrykk som aktørene bevisst eller ubevisst tar med seg og som ytterligere skader tiltalte sak, sier Søndena.

Har mange utfordringer i retten

Forståelsesvansker kjennetegnes blant annet ved dårlig språkforståelse, hukommelse, evne til å resonnere og manglende oppmerksomhet. I tillegg kommer andre diagnoser som ADHD, psykoser og autisme. – Dette gir store utfordringer både for den tiltalte når han skal gjøre seg forstått og for dommeren som skal sørge for at saken belyses best mulig. Spørsmålene må stilles på en annen måte og det kan også gjøres andre grep for å støtte kommunikasjonen og bevisførselen, sier forskeren.

Han understreker at det krever en omskilling til å møte en voksen på en annen måte,

men fremdeles med respekt.

– Mange tar automatisk samme tilnærming som man gjør til et barn, men det blir helt enkelt feil, sier forskeren. Han mener at domstolene må sikte mot at ingen dømmes uten at eventuelle forståelsesvansker er gjort kjent. – Slike vansker må få konsekvenser både for hvordan saken behandles og utøvelsen av jussen, sier Søndena.

Info om seminaret finnes på Kompetanseportalen.

FAKTA:

- Av 10.000 innsatte i norske fengsler hvert år, har 10% et modenhetsnivå tilsvarende lettere psykisk utviklingshemming (IQ på 70-55 og dermed strafferettslig tilregnelig).
- Beregninger viser at ca. 2,4 % (120 000 personer) av befolkningen i Norge har psykisk utviklingshemming. Bare ca. 20 00 har fått en diagnose.
- 1-2 % av innsatte i norske fengsler har diagnose på psykisk utviklingshemming.

Mye mer enn teknologi

– Digitalisering i domstolene er ikke først og fremst et teknologiprojekt. Dette handler om organisasjonsutvikling. Skal digitalisering gi nødvendig og ønsket effekt er det avgjørende at domstolene utvikles og at de settes i stand til å endre arbeidsmåtene, arbeidsfordelingen og samhandlingen med eksterne aktører. Vi må utvikle håndverket slik at arbeidsprosessene forbedres og forenkles. Det sier sorenskriver Terje Mowatt som leder Digitale domstolers delprosjekt «Kompetanse, Organisasjon og Støtte (DD-KOS)»

Av Iwar Arnstad

– Standardisering blir viktig fremover, både av hensyn til brukerne som bør få likeverdige tjenester uansett hvilken domstol de møter, og av hensyn til effektiviteten i domstolene, sier Mowatt.

Delprosjektet skal etter oppdragsbeskrivelsen arbeide for å styrke endringskompetansen i domstolene, herunder holdningsendring. I tillegg har de ansvar for å avdekke behov for, utvikle og sammen med andre, gjennomføre kompetansetiltak. Dette for å sikre at domstolenes medarbeidere har nødvendig kompetanse til å utnytte nye arbeidsmåter, løsninger og ny systemstøtte på en god/optimal måte. De skal etablere tiltak som sikrer domstolene ressurspersoner med nødvendig spisskompetanse.

Holdningsendring

Delprosjektet skal også komme med forslag til framtidig organisering av støttefunksjoner og kompetansetiltak knyttet til dette.

– Når holdningsendring pekes på som en viktig suksessfaktor, må dette ses i sammenheng med at arbeidsvaner og arbeidsfordeling i domstolene må endres.

Mowatt peker på at det gjennom digitalisering skjer tre sentrale ting:

1. Samhandlingen med aktørene endres slik at eksterne aktører selv registrerer informasjon som gjenbrukes av oss, øker effektivitet og reduserer muligheten for feil. Det frigjør arbeidstid for oss.
2. Papirbehandlingen faller bort.
3. Arbeidsprosessene forenkles blant annet gjennom digitale løsninger og bedre tilpasset systemstøtte.

– I sum åpner dette for at dommerne kan gjøre mer av arbeidet – ikke nødvendigvis mer arbeid – men gjennom forenklinger mer av arbeidet som må gjøres. Noen dommere vil kunne være skeptiske til dette, på samme

måte som noen var skeptiske den gangen dommerne måtte begynne å skrive dommer selv i stedet for å diktere. Nye arbeidsmåter og endret arbeidsfordeling kan også utløse uro hos saksbehandlere for at arbeidet deres vil falle bort.

– Vi må derfor møte endringene ved å tilpasse arbeidsmåter, kapasitet og kompetanse til hvordan vi kommer til å levere våre tjenester i fremtiden. Vi vet ikke sikkert hvordan allting blir, men vi vet sikkert at det ikke blir som i dag. Derfor må vi endre oss. Det klarer vi ved å bruke noe tid, og aller best med positiv innstilling, sier Mowatt.

Lær av andre

Mowatt viser til at vi kan lære av hvordan andre møter endringer.

– Går du til legen i dag, så journalfører han, skriver ut resept, henviser deg til oppfølging på sykehuset og gjør klar faktureringen direkte i samtalen med deg som pasient. Arbeidet ved legekontoret avsluttes på legens kontor på de 20 minuttene konsultasjonen varer. Gikk du til legen i tidligere tider, dikterte legen til journalen som forværelset måtte skrive, og de andre tingene måtte følges opp med manuelle prosesser av forværelset.

– Overført til oss i domstolene kan mye av arbeidsprosessen være gjort ved at opplysninger er lagt inn en gang, og en rekke ting kan avgjøres og gjøres ferdig i planmøte med advokater slik at saksforberedelsen effektiviseres og tiden i rettsmøtet kan reduseres.

Kompetansetiltak vil utvikles fortløpende etter hvert som de andre delprosjektene begynner å levere.

– Skal vi lykkes er det viktig at vi samarbeider godt med andre delprosjekter etter hvert som nye arbeidsmåter, og systemstøtte til disse, utvikles.

– For oss i prosjektet er det avgjørende at tiltakene vi tilbyr kommer i rett tid, at de oppleves som relevante for hver målgruppe og at de er tilgjengelige på måter som best og mest effektivt sikrer læring.

Nye læremåter

– I tillegg til tradisjonelle læreflater, må vi også benytte andre virkemidler som f.eks. instruksjonsfilmer, nano-læring eller animasjoner der det kan være hensiktsmessig. Tiltakene som kommer gjennom DD-KOS må også avstemmes mot andre kompetansetiltak som tilbys.

– Alle ansatte-grupper i domstolene skal kunne ha en forventning om at lederne i egen domstol går foran og motiverer medarbeiderne for å tilegne seg kunnskap etter hvert som nye verktøy innføres. Lederne vil ha ansvar for å implementere nye arbeidsmåter i sin domstol. Lederne vil få tilbud om tiltak som skal styrke deres endringskompetanse.

– Med et høyere endringstempo må også den enkelte medarbeider kjenne sitt ansvar og passe på å vedlikeholde og oppdatere sin kompetanse. Alle anbefales å benytte det som tilbys på av relevante tiltak på Kompetanseportalen og følge med på informasjon som gis, for eksempel på nettsiden www.digitaledomstoler.no, sier Terje Mowatt.

Tinghuset på Steinkjer etablerer ny serviceavdeling med engasjerte og dedikerte medarbeidere. Fra venstre: sorenskriver Ivar K. Iversen, administrasjonssjef Christin Herman, lærling Susann Haukås Jakobsen, fagleder Vibeke Holthe, førstekonsulent Liv Jorunn Haugsand, førstekonsulent med delt stilling mellom domstolene, Ann Helen Tisløv, jordskifterettsleder Anbjørn Næss.

På jakt etter gevinster

Inntrøndelag tingrett og Nord-Trøndelag jordskifterett etablerer i disse dager en ny og felles serviceavdeling i tinghuset. Sorenskriver Ivar K. Iversen og jordskifterettsleder Anbjørn Næss forteller hvorfor de gjør dette grepet, og hvilke erfaringer de har gjort seg så langt med samlokaliseringen på Steinkjer.

Av Camilla Barø

Tingretten og jordskifteretten ble samlokalisert i nytt tinghus på Steinkjer i 2010. Etter 7 års drift, etablerer dere nå en felles serviceavdeling. Hva ønsker dere å oppnå med den nye serviceavdelingen?

– Sentralt i tanken om å opprette en serviceavdeling, er selvfølgelig at brukerne sikres best mulig profesjonell service, sier jordskifterettsleder Næss. Opprettelse av en felles serviceavdeling er en naturlig utvikling i det gode samarbeidet vi har på Tinghuset. Det er lagt vekt på at avdelingen er tilknyttet begge domstolene. Dette gjør vi for å styrke samarbeidet og for å sikre god faglig kompetanse innen service, sikkerhet og IT.

– Avdelingen skal løfte begge domstolene. Flere av oppgavene som legges til serviceavdelingen, blant annet felles sentralbord og driftskoordinator (DK), er foreslått i en rapport om synergier ved samlokalisering. Den ble utarbeidet i fellesskap av ansatte i de

to domstolene i fjor, forteller Næss.

– Vi samarbeider fra før på flere områder på huset og med en slik avdeling er muligheten til stede for å løfte den profesjonelle servicen for brukerne. Kompetanse rettet mot service, IKT og sikkerhet kan bygges rundt noen personer som blir gode på feltet.

– Foruten det sentrale at brukerne settes i fokus, er det svært viktig at vi blir godt i stand til å innføre nye teknologiske løsninger. DK-rollen legges derfor til denne serviceavdelingen, og skal bistå begge domstolene. Å sikre god internservice for travle dommere er også en viktig grunn til å opprette avdelingen, forklarer Næss.

– Hva er bakgrunnen for denne nyetableringen?

– Inntrøndelag tingrett har behov for å etablere en ny og fremtidsrettet organisasjon, ikke minst for å være rustet for den forestående

ende digitaliseringen i domstolene, forklarer sorenskriver Iversen.

– Vi ønsker å få til økt spesialisering blant øvrige saksbehandlere. De gikk tidligere turnus i ekspedisjonen, men er nå organisert i en egen «rettsavdeling». Tingretten etablerte høsten 2016 prosjektet «OU-2020», som har ledet frem til en helt ny organisering av Inntrøndelag tingrett. Her inngår serviceavdelingen som et viktig tiltak.

– Vi ønsker også å skape økt synergi med Nord-Trøndelag jordskifterett, som vi deler hus med. Dette er et arbeid som ble initiert av Anbjørn og meg. Også her er serviceavdelingen sentral, forteller Iversen.

– Hvor stort potensiale for samarbeidsgevinster har to ulike domstoler?

– Selv om vi er to domstoler med ulik faglig kompetanse, dels ulik rettskrets, og ganske store ulikheter i organisasjonskultur, er po-

tensialet stort for å hente ut synergigevinster i form av økt effektivitet og kvalitet, mener Iversen. Vi har lenge hatt et godt samarbeid i driften av tinghuset på Steinkjer.

– Det samme gjelder ulike sosiale aktiviteter. På det faglige og administrative har det vært mindre, men her er vi nå godt i gang med egen serviceavdeling, deling av en stilling som førstekonsulent, felles fagdager, teknisk støtte i konkrete saker, samt ulike administrative oppgaver. Blant annet har vi etter en grundig prosess etablert en ordning med felles verneombud for de to domstolene. Så langt tegner arbeidet godt.

– Vi er imidlertid to domstoler som kan ha ulike interesser, og ikke minst har forskjell i størrelse. Dette må det tas hensyn til. Så er det også rett å si at i den konkrete saksavviklingen er potensialet for synergier beskjedent. Fremover skal vi fokusere på å ta ut ytterligere effekter, særlig innenfor administrasjon, ved at jordskifteretten kan dra vekslers på vår administrasjonssjef og de ressurser hun har å spille på i tingretten. Videre ved at begge domstolene tilfører serviceavdelingen oppgaver som i dag utføres av andre saksbehandlere og ingeniører, eventuelt dommere, sier Iversen.

Sørenskriver Ivar K. Iversen og jordskifterettsleder Anbjørn Næss er stadig på jakt etter bedre samarbeidsformer på tinghuset i Steinkjer.

Bra med samarbeid

Avdelingsdirektør Jann Ola Berget mener samlokalisering er en god måte å synliggjøre jordskifterettene på. – Vi arbeider for samlokaliseringer mellom jordskifteretter og alminnelige domstoler der det er mulig. Det må være en forutsetning at samlokaliseringen gir synergieffekter og gevinster. Samlokaliseringer må undergis en konkret og helhetlig vurdering i hvert enkelt tilfelle, sier Berget.

– En forutsetning for å sikre et vellykket resultat, er at samlokaliseringen har en felles forankring hos de involverte domstolene.

– Det er veldig bra at domstolene på Steinkjer ønsker å forbedre samarbeidet ytterligere, og jeg håper andre samlokaliseringer kan ha nytte av erfaringene de gjør seg, avslutter Berget.

FAKTA:

NÅVÆRENDE SAMLOKALISERINGER

Tingrett	Jordskifterett	Sted	Tidspunkt
Vest-Telemark tingrett	Øvre Telemark jordskifterett	Kviteseid	2008
Nord-Østerdal tingrett	Nord-Østerdal jordskifterett	Tynset	2013
Inntrøndelag tingrett	Nord-Trøndelag jordskifterett	Steinkjer	2011
Trondenes tingrett	Ofoten og Sør-Troms jordskifterett	Harstad	2013
Sogn og Fjordane tingrett	Indre Sogn jordskifterett	Sogndal	2012
Sogn og Fjordane tingrett	Nordfjord jordskifterett	Nordfjordeid	2012
Glåmdal tingrett	Glåmdal jordskifterett	Kongsvinger	2017
Øst-Finnmark tingrett	Finnmark jordskifterett	Vadsø	2015
Valdres tingrett	Valdres jordskiftrett	Valdres	2014

AKTUELLE FRAMTIDIGE SAMLOKALISERINGER (avhengig av bevilgninger)

Hallingdal tingrett	Øvre Buskerud jordskifterett	Nesbyen	
Sogn og Fjordane tingrett	Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett	Førde	
Bergen tingrett	Nord- og Midhordland jordskifterett	Bergen	
Stavanger tingrett	Sør-Rogaland jordskifterett	Stavanger	
Drammen tingrett	Nedre Buskerud jordskifterett	Drammen	

Mange meninger om fremtidens domstoler

I forbindelse med at det for første gang skal lages en felles strategisk plan for domstolene i Norge har det vært et betydelig engasjement fra domstol-ansatte over hele landet. Innspillene skal bidra til en plan for hvor domstolene skal være i 2025.

Av Iwar Arnstad

I vår ble det gjennomført en Questback-undersøkelse der alle ansatte kunne peke ut de viktigste utviklingsområdene for domstolene. 786 personer i domstolene deltok i undersøkelsen. Resultatet av undersøkelsen samt en film og en rekke diskusjonsspørsmål var sentralt når 54 domstoler samt Domstoladministrasjonen gjennomførte lokale opplegg blant sine ansatte. En digital diskusjonspakke, «90 minutt om fremtidens domstoler», var utgangspunktet for diskusjonen. Fra disse lokale møtene ble det sendt inn innspill på de viktigste utviklingsområdene.

– Det har vært veldig nyttige innspill for arbeidet. Jeg har lest igjennom alle svarene fra domstolene og her er det en fin miks av innspill på områder vi allerede jobber med og nytenking, sier Sven Marius Urke som leder prosjektgruppen for ny strategisk plan.

– Vi er veldig fornøyd med at så mange har løftet blikket. Innspillene er viktige både for det de sier noe om de områder som mange er opptatt av, og fordi det er kommet noen riktig spenstige forslag.

Mange av svarene handler om hvordan domstolene bedre skal kunne ta vare på teknologiske muligheter. Det gjelder både hvordan nye løsninger skal kunne gi forenklinger, selvbetjeningsløsninger, bruk av kunstig intelligens, men også viktigheten av stabil drift og behov for opplæring. Flere mener at alle domstoler må være en del av prosjektet Digitale domstoler.

Økonomisk handlingsrom

Økonomisk handlingsrom for domstolene er også mange opptatt av. Det gjelder både rammen for domstolenes økonomi, hvordan man kan jobbe smartere og hvordan domstolenes ressurser skal fordeles.

Større grad av brukerperspektiv og åpenhet er andre utviklingsområder som tas av opp mange. Et tema er hvordan domstolene skal bli bedre tilgjengelig for brukerne. Her

er det for eksempel forslag om at det må bli rimeligere å bruke domstolene og at bruken av rettshjelp må bli mer effektiv.

Det er også mange som er opptatt av at domstolene i større grad må behandle saker på lik måte over hele landet. Derfor

På domstolledermøtet diskuterte lederne forslag til strategisk plan og kom med innspill før den skal ferdigstilles.

peker flere på at det er behov for å ha mer av felles rutiner og større samarbeid mellom domstoler.

Forenkling

Naturlig nok er det også mye som handler om hvordan kjernevirksomheten kan utvikles. Viktige utviklingsområder her er for eksempel raskere saksavvikling, forenkling av prosesslover, bedre språk, økt kvalitet på tolketjenester og hurtigspor for flere sakstyper. Men også spesialisering og mer bruk av fjernmøter nevnes av flere. Ikke minst blant jordskifterettene betones vekten av å kunne samarbeide og utføre oppgavene uavhengig av rettskretsene.

Domstolenes uavhengighet blir betonnet av

flere som ønsker seg sterkere vern.

Det er kommet inn flere spenstige innspill:

- Lovdata bør administrere innsynsfore-spørslar.
- Fortløpende behandling av småsaker etter irsk modell.
- Ekspressbehandling av småkrav, uten meddommere i jordskiftesaker.
- Straksdomstoler i straffesaker der en nasjonal gruppe kan avsi dom raskt.
- Nettdomstoler uten fremmøte i retten
- Nasjonal chatteløsning for brukere.
- Hurtigspor for næringslivet.
- Innfør tilkjennegivende der dommeren gir syn på saken uten å skrive dom.
- Legg forliksrådene inn under DA.

Prosjektet har kategorisert og vurdert innspillene i lag med egne erfaringer og innspill fra en rekke temamøter i vår. På domstol-ledermøtet i oktober ble en første skisse til strategisk plan presentert av styreleder Bård Tønder og direktør Sven Marius Urke. De ca. 200 deltakerne diskuterte innholdet i smågrupper og kom med ytterligere innspill samt hva som kunne gjøres i den egne domstolen.

Domstoladministrasjonens styre skal vedta den strategiske planen Domstolene 2025 i februar 2018. Deretter gjenstår det å gjennomføre den.

Foto: DA

– Øvre Romerike er i gang!

Øvre Romerike tingrett arbeider nå målrettet med å utvikle egen domstol.

De har akkurat gjennomført et seminar hvor visjon, mål og verdier har stått i sentrum.

Av Iwar Arnstad

Odd Magne Gjerde tiltrådte som ny sorenskriver i august 2016. Han har gjennomført en del endringer siden da, men mener selv at de ikke alltid har vært nok forankret.

– At vi hele tiden har vært, og er underbemannet, har gjort at det ikke har blitt anledning til den medarbeiderinvolvering som moderne bedriftsdemokratitankegang forutsetter. Dette ønsket vi å bøte på, blant annet med et seminar med støtte i domstolenes kvalitetsrammeverk, «KRUT».

Hva gjorde dere?

– Seminaret hadde tittelen «God og enda bedre – med støtte i KRUT». Vi gjennomgikk hva som fungerer bra hos oss, hvilke utfordringer vi har

og hva vi kan gjøre for å løse utfordringene.

– Vår virksomhetsplan for 2017 er bygd opp med basis i KRUT. Virksomhetsplanen er veldig konkret på hvilke tiltak som skal gjennomføres. Med seminaret ønsket vi å starte arbeide med virksomhetsplanen for 2018. Hva skal vi satse på i 2018 og hvordan gjør vi det?

Hvordan gikk dere fram?

– Seminaret ble planlagt i samråd med ressursteamet som bistår domstolene i praktisk utviklingsarbeid med støtte i KRUT. Vårt budskap til ressursteamet var at vi ønsket en mest mulig konkret tilnærming. Lange foredrag var ikke tingen. Vibeke Hafstad Wennevold fra Sogn og Fjordane tingrett,

Hege Slettene fra Borgarting lagmannsrett og Mette Bakken fra DA, løste dette på en strålende måte.

– Tilnærmingen var mer konkret enn vi kunne håpe på og nytteverdien veldig stor.

At ressursteamet ledet første delen av seminaret medførte at engasjementet hos de ansatte ble veldig høyt. Vi fikk frem mange synspunkter som det ikke er sikkert vi hadde fått frem om vi hadde kjørt seminaret kun med egne krefter.

Så hva gjorde dere på seminaret?

– Jeg innledet med å si noe om hvorfor gjør vi dette. Så ble vi raskt kastet ut i en kartleggingsprosess for å belyse styrker og svakheter ved måten vi driver på i dag. Den enkelte medarbeider fikk tid til å skrive ned sine innspill. Disse ble diskutert i grupper. Hver gruppe løftet frem de viktigste styrkene og svakhetene/utfordringene i plenum. Vi lot styrkene «ligge litt», men brukte tid i fellesskap på å få frem essensen i utfordringene. Administrasjonssjefen noterte ned alt som kom opp. Dette skal vi konkret ta inn i vårt pågående utviklingsarbeid. Vi som ledere har et spesielt ansvar for at dette blir fulgt opp i kommende perioder, sier Gjerde.

– Etterpå tok vi for oss mer overordnede spørsmål knyttet til vår virksomhet. Vi fokuserte på mål og verdier, og startet arbeidet med en lokal visjon for domstolen. Gruppene ble bedt om å diskutere hvilke mål domstolen bør sette for sin virksomhet, hvilke verdier som best beskrev arbeidsplassen i dag og hvilke verdier som var ønskede. Så diskuterte de om verdiene kunne uttrykkes i en visjon.

Hvilken utbytte/nytte har prosessen gitt?

– Jeg tror det er stor enighet om at nytteverdien av seminaret var stor. Nøkkelen til dette var god planlegging og en veldig konkret tilnærming til problemstillingene vi arbeidet med. Jeg er sikker på at nytteverdien vi har fått av seminaret, er overførbart til andre domstoler. Å benytte seg av ressursgruppa for KRUT i planlegging og gjennomføring, er et godt råd.

På tur med jobben er det greit å ha egen fane.

– Vi har nå definert både hovedmål og delmål for virksomheten i 2018. Vi er også kommet langt i arbeidet med en lokal visjon for domstolen.

Krever et slik tiltak mye ressurser?

Vi fikk til et meget nyttig og hyggelig seminar, til tross for at det ble kjørt på lavbudsjett. Samlet kostnad er ca. 12 000 kroner som dekkes ved mottatt støtte fra DA til regionale kompetansetiltak. Første delen av seminaret ble gjennomført på kontoret på Eidsvoll. Vi kjørte deretter til Kvitfjell, hvor resten av seminaret ble gjennomført. På kvelden var det sosiale aktiviteter.

FAKTA:

Ressursteam KRUT

- er et tverrfaglig team med medarbeidere fra domstolene og DA
- bistår ledelsen i domstolene i lokale utviklings- og forbedringsprosesser
- arbeider med støtte i KRUT (Kvalitets-Rammeverk for Utvikling)
- skal understøtte modernisering og digitalisering

Hvem:

- Bente LaForce, tingrettsdommer
- Frank Egil Holm, seniorrådgiver
- Hege Karin Slettene, HR-ansvarlig
- Kari Johanne Bjørnøy, sorenskriver/dommer
- Mette Bakken, seniorrådgiver
- Rune Krok, jordskiftedommer
- Vibeke Hafstad Wennevold, administrasjonssjef

Kontakt:

ressursteam.krut@domstol.no
KRUT på intranettet

Foto: DA

For å bistå i prosessen innledet en ressurspersonene Mette Bakken, Vibeke Hafstad Wennevold og Hege Slettene ressursgruppen.

Digital rettleiing for rettsmøte i jordskifterettane

Rettleiing av paratar, teknisk saksførebuing og praktisk gjennomføring av saker, er berre noko av det «Jordskifte – steg for steg» kan hjelpe med. Ei ny digital rettleiing er laga for medarbeidarane i jordskifterettane.

Av Camilla Barø

Kva består rettleiinga av?

Rettleiinga har eit praktisk utgangspunkt og rommar smått og stort om gjennomføringa av rettsmøte i jordskifterettane. Den inneheld praktiske tips, ymse malar og forslag til kva dommaren kan seie i retten. Det er også referert relevante lovreglar og rettspraksis, forklarar Ragnhild Jetlund, jordskiftelagdommar og leiar for arbeidet.

Korleis er Jordskifte steg for steg mottatt i jordskifterettane?

– Som relativt nyleg tilsett jordskiftedommarfullmektig synest eg Jordskifte – steg for steg

“Meininga er at Jordskifte – steg for steg skal bli eit så godt verktøy som mogleg for medarbeidarane i jordskifterettane.”

Ragnhild Jetlund

– er veldig nyttig, seier jordskiftedommarfullmektig Jan Ottar Wiik ved Haugalandet og Sunnhordaland jordskifterett. – Som ny i det

meste, og med lite detaljkunnskap om kva ein bør tenkje på i alle samanhengar, er det verdifullt å ha informasjon om «kjerneprosessane» i det vi held på med. For min del er det spesielt nyttig med dei ulike malane og dei konkrete eksempla som ligg der.

– For oss nye er det veldig nyttig at det er ei sentral oversikt som viser korleis ting kan gjerast. Det vil nok også bidra til at ein på sikt får ein meir einsarta praksis i dei ulike jordskifterettane, seier Wiik. – Rettleiinga er også veldig kortfatta og greitt systematisert. Det er til dømes fort gjort å leite seg fram til og lese gjennom punktet «Veiledning før sak kreves» før ein skal rettleie ein part som kjem innom. Alt i alt synest eg opplegget er veldig nyttig og bra.

Også jordskiftedommar Kåre Belsheim ved Salten jordskifterett har testa ut Jordskifte – steg for steg. – Eg har brukt bitar av opplegget, og det ser lovande ut.

Belsheim seier han saknar ein nynorsk variant av rettleiinga.

– Eg saknar nynorsk særleg der det er tekst som eg finn nyttig å kopiere inn i ei rettsbok. Belsheim meiner også at jordskiftedommarfullmektigar på eit generelt grunnlag kan ha nytte av ein enda meir skjematisk mal for gjennomføring av rettsmøte enn kva mange brukar i dag. Han har levert eit forslag til arbeidsgruppa.

– Vi set stor pris på alle innspela og bidra- ga vi får. Meininga er at Jordskifte – steg for steg skal bli eit så godt verktøy som mogleg for medarbeidarane i jordskifterettane, seier Ragnhild Jetlund.

Ragnhild Jetlund

Foto: DA

Utviklingsarbeid sentralt på domstolledermøtet

Utviklingsarbeid, digitalisering, offentlig økonomi og domstolenes strategiske plan «Domstolene 2025» sto i sentrum når landets domstolledere var samlet i midten av oktober.

Av Ivar Arnstad

Professor Jørn Rattsø fra NTNU som ledet produktivitetskommisjonen pekte på at det blir økt press på offentlige utgifter. Han mente at det beste svaret er økt produktivitet og at alle offentlige institusjoner må vurdere oppgaveløsning, struktur, teknologi-bruk og kompetanse.

– Det beste er når institusjonene selv er i føringen for endringene, sa Rattsø.

Digitalisering

Flere innledere pekte på digitaliseringens muligheter. Torgeir Waterhouse fra IKT Norge, Thomas Anglero fra IBM og Knut Magnar Aanestad i advokatfirma Kluge fortalte om hva vi kan forvente oss av digitalisering i samfunnet generelt og i domstolene spesielt.

– Det går nå å ha meningsfylt dialog med roboter og de kan hjelpe til med utrolig mange oppgaver. Med kunstig intelligens kan også domstolene løse oppgaver raskere og til høyere kvalitet, sa Aanestad.

Deler av møtet ble brukt til å diskutere domstolenes strategiske plan «Domstolene 2025». Mer om det i en annen artikkel i Rett på sak.

Dag to av domstolledermøtet ble en rekke eksempler fra utviklingsarbeid i ulike domstoler løftet fram. Arnhild Olsen, Oslo tingrett og Ivar Iversen, Inn-Trøndelag tingrett fortalte om hvordan de har møtt ABE-kravene om innsparing på offensive måter.

Det er på mobile enheter, ikke på papir eller stasjonære pc:er folk skal løse sine oppgaver, sa Torgeir Waterhouse fra IKT Norge.

Arnhild Olsen fortalte Oslo tingrett hvordan de har møtt ABE-kravene om innsparing.

Forbereder sammenslåing

Tillitsvalgte fra Tønsberg tingrett og Sandefjord tingrett snakket om hvordan de har arbeidet for å forberede sammenslåing av tingrettene i Vestfold. De har jobbet med å ha positiv tilnærming der ikke hver domstol skal slåss for sine rutiner. Nå vil de tillitsvalgte presse på for å få et felles tinghus. Rådet til andre som skal i tilsvarende prosesser er å starte tidlig med å bli kjent med hverandre.

Anette Johansen fortalte om hvordan nye Bergen tingrett har forberedt og laget ny organisasjon for landets største fullfaglige domstol. Vibeke Hafstad Wennevold viste på tilsvarende måte hvordan de har arbeidet for en sammenslått og moderne Sogn og Fjordane tingrett.

En annen modell som er tatt i bruk er felles ledelse. Rolf Selfors fortalte om hvordan man kan samhandle når man har felles ledelse for tre tingretter. I dag blir man ansatt for alle tre domstolene på Helgeland, men med fast kontorsted. Både dommere og saksbehandlere må være mer fleksible og beveger seg mellom domstolene for å ta topper. Et annet sted med felles ledelse er Glåmdal jordskifterett og Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifteretter. Trond Ivar Tømmervold har opplevd at det leder til mindre og færre flaskehalser og mer fleksibilitet i forhold til varierende saksmengde.

To ønsker å bli en

Vegard Sunde fortalte om samlokalisering mellom Glåmdal tingrett og Glåmdal jordskifterett. Her har de arbeidet med å få to domstolkulturer til å smelte sammen. På sikt kan de tenke seg å bli to avdelinger i en domstol med felles ledelse.

Sven Jørgen Lindsetmo og Magne Reiten fortalte om hvordan jordskifteoverrettene er blitt integrert i lagmannsrettene. Både bakgrunnen, lovendringene og utfordringene ble tatt opp. Nye rutiner er utviklet, stillinger og arbeidsoppgaver er definerte. Oppsummert mener de at ordningen har fungert godt både faglig og organisatorisk. Saksavviklingen har fungert godt i hele perioden. Alle lagmannsrettene har nå egne jordskiftelagdommere og utredere.

Digitale arbeidsmåter var tema når Frode Støle i Oslo tingrett fikk ordet. Han er med i arbeidet av dette prosjektet i Digitale domstoler. Mer om det, og presentasjonen, går det å lese om på www.digitaledomstoler.no

Lederen for det nederlandske servicecenteret for domstolene fortalte hvordan de har bygget opp en sentral tjeneste for alle domstolenes brukere. Mer om det i annen artikkel av Rett på sak.

Deltakerne fikk også et innblikk i hvordan Domstolkommisjonen kommer til å arbeide. De har mye å ta fatt på. Leder Yngve Svendsen oppfordret domstollederne til å komme med innspill til kommisjonen.

Domstolkommisjonens leder Yngve Svendsen orienterte om hva kommisjonen skal ta fatt på.

NEDERLAND:

– Ett sted for brukerkontakt

– Nederland har de siste årene tatt et betydelig steg for å samle mest mulig av den kommunikasjonen aktører og publikum har med domstolene over telefon på ett sted. Målet er å møte brukerne med bedre kvalitet og effektivisere ressursbruken. Det sa Linda van der Sloot på domstolledermøtet i oktober.

Av Tage Borøchstein

Linda van der Sloot ønsker å samle mest mulig av brukerkontakten i nederlandske domstoler.

Van der Sloot er leder for det som kalles Dienstencentrum Rechtspraak (LDCR) i Nederland. Senteret er en av flere enheter som støtter landets 15 tingretter og lagmannsretter på ulike administrative områder. Senteret ble etablert samtidig med en større domstolsreform i 2012, som blant annet reduserte antall tinghus fra 52 til 32 og antall domstoler fra 24 til 15. På senteret jobber omtrent 200 personer.

Ville styrke kundedekningen

Etableringen av LDCR skjedde fordi man ville styrke domstolene gjennom mer enhetlige prosesser, effektivisering og digitalisering. En sentral del av LDCR er service-senteret som siden juli 2015 ivaretar telefonkontakt og nettsideutvikling.

– På senteret jobber i dag 24 personer med å besvare telefonhenvendelser fra både privatpersoner, profesjonelle aktører og organisasjoner innen rettsvesenet. De får 5000 telefonsamtaler i året, mens 100 000 ennå går til domstolene. Denne ubalansen skal endres i årene som kommer, men i likhet med resten av LDCR har også service-senteret startet i det små. Ideen er at flesteparten av telefon-

henvendelsene skal rettes hit om noen år, sier Linda. Brukerne ser ut til å være fornøyd med nyvinningen, senteret skårer nemlig høyere enn domstolene i en brukerundersøkelse utført i år.

Sikret domstolkompetanse

For å kunne besvare alle mulige henvendelser, om alt fra alminnelige forvaltningsoppgaver til digitaliserte rettsprosesser, må alle på senteret ha god domstolkompetanse. Ved etableringen i 2012 var det heldigvis en god del domstolmedarbeidere som søkte seg til den nye organisasjonen. I bunn lå dessuten en kompetansekartlegging for alle deler av LDCR gjort i samarbeid med domstolene.

– Det var helt sentralt for oss å ifra første stund involvere ekspertise fra domstolene. Å lykkes med å levere best mulig service til samfunnet kjennetegnes av felles innsats og gjensidig avhengighet for alle i domstolene og LDCR, sier Linda van der Sloot. Service-senteret har flere kompetansetiltak i samarbeid med domstolmedarbeidere med samme arbeidsoppgaver. Tema kan være generelt om kundedekning og kommunikasjon eller samlinger hvor de møter én målgruppe for å

få høre mer om deres behov og forventninger. LDCR har et avklart forhold til hvilket nivå servicen skal ligge på og hvilke kostnader det har å øke denne. I tillegg har de et godt innkjørt system for å få respons på jobben de gjør både fra domstolene og brukerne. All telefonkontakt måles på tapte anrop, ventetid, om problemet ble løst straks og kvaliteten på svaret.

Mest mulig tilgjengelighet

En del av LDCR er også en nettredaksjon. Disse driver utvikling og innhold på alt av felles informasjon på domstolenes nettsteder. Det er faste møter hvor redaksjonen får høre om hva brukerne spør etter. – I dag er det først og fremst på nettet man søker informasjon, så hvis mange innringere spør om samme tema er det sannsynligvis fordi nettsidene våre er for dårlige på dette punktet. Derfor er slik møter nyttige for å legge til eller justere innhold, sier Linda.

Spisskompetanse gir resultater

Linda er godt fornøyd med at LDCRs servicecenter leverer gode tall i brukerundersøkelsene. – Det er godt å få det bekreftet, selv om det også er naturlig. I domstolene er det 250 små team som håndterer telefonhenvendelser sammen med flere andre saksbehandleroppgaver. Det er altså ikke en del av kjernevirksomheten. For medarbeiderne på vårt senter er det derimot akkurat dette som er kjernevirksomheten, så man burde også forvente at det gjøres en bedre jobb, sier van der Sloot. Det at LDCR gjør jobben sin på en god måte, tilskriver hun også at arbeidskulturen på egen arbeidsplass og i domstolene har endret seg. – Organisasjonen hadde noen tøffe år i starten, hvor særlig domstolenes forventninger var høye. Alt skulle være 100 prosent på kvalitet fra dag en.

– Etter hvert har det skjedd en kulturendring hvor vi i langt større grad deler samme identitet og kultur med domstolene. I forlengelsen av det kom også en forståelse av at vi kun blir bedre sammen, sier Van der Sloot.

Fra alvor i retten til tull på Twitter

Ironiske og smarte kommentarer fra tingrettsdommer Kim Heger sitter løst, det være seg i kantina på Oslo tinghus eller på Twitter. Også i rettssalen kan det noen ganger bli litt humring, men mest er det alvor. Som i årets i særklasse mest omtalte rettssak, med politimannen Eirik Jensen og hasjismugleren Gjermund Cappelen på tiltalebenken.

Vi lar bevisvurdering, skyldspørsmål og straffeutmåling være. Isteden deler Kim Heger sine erfaringer fra å lede en sak med over 100 vitner og en enorm medieoppmerksomhet. Noe mer motvillig svarer han også på hvorfor han er den mest aktive norske dommeren på Twitter.

Av Iwar Arnstad

Dagen etter domsavsigelsen mot Jensen og Cappelen møtes vi på en kafé for å oppsummere hvordan det har vært å administrere en slik retts sak. Kanskje finnes det noen tips for andre? Kim Heger sier selv at et av hans viktigste grep var å gjennomføre flere saksforberedende møter med statsadvokaten, Spesialenheten og forsvarere.

– Ikke vær redd for å ha for mange slike saksforberedende møter i store saker. Der kan det meste av problemene rundt gjennomføringen løses. Det er også min erfaring fra tidligere.

– I saksforberedende møter kan man ha en god og avslappet stemning som er annerledes enn hvis dette skal avgjøres i rettsmøte. På forhånd blir vi enige om tidsplaner, hvordan bevisførselen, for eksempel bruken av elektroniske bevis, skal gjennomføres. I denne saken prøvde vi også å bli enige om når det skulle være lukkede dører.

– Fra møtene skriver jeg detaljerte referater som alle blir bundet av. I rettsboken kan det også vises til hva det var enighet om i de saksforberedende møtene.

Partene liker å ha rammene på plass, og er derfor svært positive til å bidra.

– Hver torsdag ble neste ukes vitneliste gjennomgått av retten og aktørene i fellesskap, og retten kunne da komme med noen kritiske spørsmål. Det resulterte i at partene trakk en god del vitner.

Enorm medieinteresse

For å forenkle håndteringen av den enorme medieinteressen fikk pressen i fellesskap utpeke to representanter som retten kunne føre dialog med. I god tid før retts saken startet var det derfor klart hvordan pressen kunne følge med på saken, hvor mange plasser hvert mediehus fikk og hvordan fotografering skulle foregå. Beslutning om filming ble også tatt i forveien.

Vi har også gjennomført forberedende møter med meddommere. Gjennom hele saken minnet vi hverandre på at det kun var det som fremkom i retten som var avgjørende, ikke det som vi ellers hadde hørt og lest. Felles lunsj med meddommerne hver dag fungerte bra for å avklare ting under veis

I forveien hadde Kim Heger laget noen

maler som han hadde lett tilgjengelig hvis noen spørsmål dukket opp. Det gjaldt for eksempel beslutning om lukkede dører, anonym vitneførsel etc..

Mange ville nok tenke at saken mot Jensen og Cappelen var ekstremt krevende å lede, men Heger mener at den kun var det i noen deler.

– På en måte var det en lett sak å administrere. Det var rolige og rutinererte parter og vitner som kjente systemet godt. Den store oppmerksomheten fra media og publikum prøvde jeg å sjalte ut slik at det ikke skulle forstyrre gjennomføringen. Men noen forskjeller blir det. Pressen er for eksempel veldig opptatt av hva dommeren sier, og referer gjerne til det for å kunne tolk ut noe i den ene eller andre retningen. Generelt har likevel pressen behandlet saken og retten greit i sin rapportering.

– Det vanskeligste med denne saken var vitneførselen. Det var over 120 vitner som skulle fortelle en historie fra 1993 og fram til i dag. For å holde orden noterte jeg mye i retten. Fortløpende skrev jeg det inn i et word-dokument som gjorde det enkelt å søke i. Det var veldig nyttig når vi skulle skrive dommen.

Alt bør være digitalt

Denne saken gikk som digitalt rettsmøte. Det var en stor hjelp å slippe å slå opp på side 1043 i en eller annen perm. Vi hadde nok brukt veldig mye lenger tid i retten med papir. Det eneste vi hadde på papir var hjelpedokumentene, men også de burde vi hatt på skjermene isteden.

Heger forteller at det likevel var krevende å få struktur på dommen.

– Der røk sommerferien. Men heldigvis var vi to fagdommere som skulle skrive dommen. Vi skrev hver vår del og korrekturleste og korrigerer hverandre. Det var nyttig.

Som kjent gjelder i utgangspunktet tilfeldighetsprinsippet når saker skal fordeles mellom dommere. Heger er ikke sikker på hvordan han ble utpekt til denne saken.

– Jeg hadde ikke vært involvert i noen fengslingssaker knyttet til saken, og hadde tid i kalenderen. Jeg liker store saker hvor jeg kan konsentrere meg om én sak over tid. Men i Oslo tingrett er det så mange flinke dommere at alle kunne nok tatt denne saken.

Saken blir anket. Hvor motiverende er det, i denne og andre saker, når man legger mange måneder på en sak og man vet at det trolig ikke er den endelige avgjørelsen?

– Det påvirker meg ikke i det hele tatt. Jeg skriver så god dom jeg kan, og man vet aldri sikkert at det blir en anke.

Denne retts saken har jo vært en av årets store samtaleevner i Norge. Har du merket

trykk fra kollegaer, naboer på nærbutikken eller andre som vil si sin mening, eller røyke ut hva du mente underveis?

– Saken har vært arbeidskrevende, og jeg har nok levd i en boble mens den pågikk og under domskrivningen. Det ble ingen sommerferie, og det hele var ganske intenst.

– Ja, jeg har merket at folk har meninger om saken og har vært interessert under hovedforhandlingen. Både fremmede og bekjente har spurt og gravet, og kommet med sin oppfatning. Da gjelds det å holde munn, og å få penslet samtalen over på noe annet.

Kim Heger bedyrer at livet ellers har gått som normalt, med unntak for at det har vært mindre fri.

Ingen av Kim Hegers foreldre var jurister, men hans bestefar grunnla Advokatfirmaet Hjort. Hans onkel, Johan Hjort, førte over tusen saker i Høyesterett. For Kim Heger var jussen et naturlig valg. Etter en tid som dommerfullmektig i daværende Midt-Trøndelag tingrett visste han at det var dommer han ønsket å bli. Advokat var han noen år før han i år 2001 ble embetsdommer i Oslo tingrett. Der trives han godt og har ikke lyst til å flytte på seg.

Mest action i tingretten

Det er litt mer action i tingretten, og jeg liker å styre alene. Det er morsomt å gå i retten, jeg blir ikke lei av det. Det er varierende og greit å ha en liten straffesak den ene dagen, og å ha sak om for eksempel beskatningen av Ikea den neste dagen

Han er likevel ikke fremmed for spesialisering.

– Det er mulig at det er nødvendig. Jeg skjønner at det ikke er like artig for spesialiserte advokater når de møter dommere som ikke kan så mye om deres juridiske felt.

Kim Heger er sikkert den dommer i Norge som er mest aktiv på Twitter, og mange følger med på hans meldinger der. Hva er drivkraften bak det?

– Mest prøver jeg vel meg på det vi kan kalle for «tulle-twitter». Det ligner litt i formen på Nytt på nytt. Jeg har ofte en ironisk vinkling, og er forsiktig med å være bastant. Men litt forsiktig politisk slagside trenger ikke å være galt.

– Samtidig må jeg stå for mine «tweets», og tenker derfor igjennom at jeg kan forklare og forsvare hver og en av dem. Også om de skulle havne i avisen.

Han viser til at det ikke bare er tull, men at det også kan gi gode diskusjoner med for eksempel andre jurister eller journalister.

– Det er en hyggelig liten samtale og plutselig kan man få svar fra en statsråd. Det er fascinerende.

Så er det fint å kunne få og dele lenker. Her kan man plutselig få seneste nytt fra ame-

rikansk Høyesterett, Harvard Law School, norske juristmiljøer eller andre morsomme henvisninger til artikler og tøv og tull.

Oppdragende å skrive kort

At en «tweet» er begrenset til 140 tegn er ingen hinder.

– Det gir en oppdragelse i å uttrykke seg kort. Man kan få til mye på 140 tegn og kanskje kan det smitte over på hvordan man formulerer seg i rettsavgjørelser?

– Hvis jeg ikke hadde vært dommer hadde vært morsomt å være enda litt friere på Twitter, sier Heger innforstått med at hans aktivitet i en sak utløste habilitetsdiskusjon.

Han får positiv respons fra de kollegaer som er på Twitter, men har gitt opp å forklare hva det er for andre.

– På Twitter blir ironi og humor forstått. Det kan jeg selvfølgelig ikke bruke i retten, men noen ganger spiller jeg bevisst på en litt løsere tone i forliksforhandlinger. Det bidrar ofte til en mer hyggelig stemning.

Når Kim Heger ikke sitter i retten, eller på Twitter, så går han gjerne i naturen eller på treningssenter. Med hytte i Jotunheimen blir det mange topturer. Sammen med en dommerkollega har han også gått på ski over Svalbard i 12 dager. I mai med midnattssol og iskalde netter der han fikk prøve seg som isbjørnvakt.

– Da fikk vi kjørt oss, men naturen var nydelig.

Yngst av seks søsken

Bøker og TV-serier er også faste innslag på fritiden. Det siste året har det blant annet blitt «Game of thrones», «Westworld» «Skam» og «Twin Peaks – the return».

Kim Heger er yngst av seks søsken. Hver sommer møtes alle sammen med familier i kaotisk sommerferie på felles hytte. Deres foreldre havnet, som motstandere av nazismen, begge i fengsel og sivil internering i Tyskland under andre verdenskrig. Foreldrene var også svært sentrale i hjelpearbeidet for skandinaviske fanger i tysk fangenskap ved og etter krigens slutt. Dette sier ikke Kim Heger noe om, men den fascinerende historien er lett å søke opp på nettet.

Derimot har han noen ganger twitret om norsk asylpolitikk og viser et engasjement:

– Jeg synes det er trist med den råere tonen som er blitt akseptert når det gjelder innvandring og asylpolitikk. Politikerne bærer alltid et ansvar for hvordan folk uttrykker seg. Det er et spørsmål om folkeskikk. Jeg sier som Pippi: «Den som er veldig sterk, må også være veldig snill»

Navn: Kim Heger
Alder: 58 år
Bor: Frogner i Oslo
Familie: Datter og stor søskenflokk
Aktuell: Var dommer i årets mest omtalte rettssak. Ukronet dommer-konge på Twitter.

Språk, kulturforståelse og rettssikkerhet – Språkets betydning for behandling av samiske saker.

Ved anvendelsen av norske lover studerer man ordlyden på norsk – og ikke oversettelser til andre språk. I språkets terminologi og semantikk ligger det også en dypere mening, basert på folkenes rettskultur. Tilsvarende må man ved bruk av de samiske rettskilder ta utgangspunkt i det samiske språk rettskilden er sprunget ut av. Kjennskap til de samiske sedvaner og praksis gir på sin side tilgang til språkets kulturelle kontekst, som er viktig både for vurdering av de faktiske bevis og for den rettslige betydning.

På Domstoladministrasjonens jubileumsseminar om samerett var språk, kulturforståelse og rettssikkerhet temaer. Rett på sak følger opp jubileumsseminaret gjennom året Tråante 2017.

Hvordan bør politi og påtalemyndighet ivareta retten til bruk av de samiske språk?

Språkarbeidet må heves over idealistisk jobbing, nødsentralene bør styrkes med samisk språkkompetanse og tolkene bør ha mer juridisk kunnskap. Dette er noen av tankene til politimester Ellen Katrine O. Hætta i Finnmark politidistrikt.

Av Åste R. Ruud

Om kultur og språk

– Det som er spesielt i forhold til norsk er at de to kulturene er så forskjellige. Et lite eksempel for å vise dette er ordtakene «den som tier samtykker». I den samiske kulturen er det motsatt. Det er heller slik at man tier når man er veldig uenig. Også det bibelske språket er sterkt i det samiske. Dermed føles det ikke alltid rett å gi en tilståelse til en advokat eller en dommer. Språket og kulturen hører sterkt sammen, og det samiske språket blir dermed ikke bare et språk, men også en rettskilde, forklarer Hætta. – Dette må aktører ha kunnskap om.

– Norsk er ikke veldig rikt på ord. Samisk derimot er et rikere språk, noe som medfører at det er vanskeligere å tolke. Det er små nyanser og det er svært viktig når man behandler saker. Derfor er også tolkene svært viktige for rettssikkerheten. Jeg mener at deres status må heves, at vi som aktører ser det viktige arbeidet tolkene gjør, og at vi anerkjenner dette.

Tolkens rolle i samiske saker

– Vi har mange dyktige tolker, men de har ikke den juridiske kompetansen. Det juridiske språket er så spesielt fordi det er klart og presist, men man må forstå innholdet, mener Hætta. – For å få til dette mener jeg man må ha den juridiske terminologien i språket

sitt, hvis ikke kan det fort bli feil. Derfor er både god språkkompetanse og god juridisk kompetanse viktig. Derfor er det viktig at vi gir tolkene rom for å utvikle språket. Vi har mange tolker som er freelansere. De får kanskje ikke den utviklingen i språket vi i rettsvesenet gjerne skulle hatt.

Redd for ikke å bli forstått

– Jeg har hatt gleden av å prosedere på samisk. Der jeg forstår, og der den som blir avhørt vet at vi to forstår hverandre.

Jeg var aktor i en sak, der gutten som var tiltalt kom bort og gav meg med en hjertelig velkomst. Slik velkomst er det ikke alle som får. Jeg er jo aktor. Han hadde dette på hjertet; – Dersom jeg blir dømt i denne saken er jeg i alle fall sikker på at du forstår.

– Det var altså ikke selve saken som var ille for ham. Det verste for ham var å ikke bli forstått. Det var jeg som aktor, påtalemakten, som ble den trygge havna. Han hadde så stor tillit til domstolen, at dersom han bare ble forstått, skulle det ordne seg. Jeg opplevde dette som svært rørende, men samtidig veldig bekymringsfullt. Hans bekymring for ikke å bli forstått i retten var sterk. Slik kan vi ikke ha det.

Indre Finnmark tingrett skaper tillit

– Indre Finnmark tingrett har gjort svært

mye for å løfte det samiske språket. Det er vanskelig å tenke seg hvor stort arbeidet tingretten har gjort i utviklingen av, og i arbeidet med, det samiske språk, sier Hætta. – Gjennom deres arbeid mener jeg også at særlig det samiske samfunnet har fått mer tillitt til domstolen og til rettsvesenet.

– Selv om Indre Finnmark tingrett gjør mye, mener jeg at dersom vi skal løfte det samiske språket tror jeg vi må ha dedikerte folk. Så tenker jeg at vi må la nordsamisk være i sentrum, så har vi i alle fall en start. For å ha et periferi, må vi kanskje ha et levedyktig sentrum.

Ruste opp nødetaten

Politimesteren mener først og fremst etaten må bli bedre rustet på 110, 112 og 113 nødsentralene.

– Vi har etterhvert klart å rekruttere samisk språklige til vår nødsentral, men vi har ikke god nok kompetanse når det gjelder samisk språk. Heller ikke innenfor for eksempel helse og brann. Dette burde vi jobbet mer med.

– Det er og mulig vi får til en felles nødsentral i Kirkenes. I så fall kan vi få til en sambruksmodell på viktige samiske ressurser. Utfordringene er ikke bare å håndtere henvendelser om hva som har skjedd, men også hvor det har skjedd. Stedsangivelse er svært viktig. Vi må være helt sikre på stedsnavn når det meldes om en ulykke. Da er det viktig å ha samisktalende medarbeidere, og det er viktig at disse kommer i tillegg til de vi har i dag. Dersom nødetaten samles kan vi få et samiskspråklig miljø. Dette vil være en stor styrke for politietaten, sier Hætta.

Utdanning

– Noen av hindringene jeg ser er rekruttering. Jeg tenker at særlig vi i politiet bør være modigere og se på muligheter som kan ligge i desentraliserte løsninger. Må politiutdanningen foregå i Oslo? Kan fjernundervisning, i alle fall på deler av utdanningen, være aktuelt?

– Det er ikke nødvendigvis en populær ting

å si, men vi må tørre å tenke nytt. Vi rekrutterer i dag, men klarer ikke å beholde de nyutdannede i området. Vi kan ha flere modeller. Vi har en kjempefin campus med høyskole i Kautokeino for eksempel. Her har vi gode forhold for å kunne ta deler av undervisningen eller ha fjernundervisning.

Språkarbeid og idealisme

– Når jeg har deltatt i språkutviklingsarbeidet, blant annet i prosjekt finansiert av sametinget, har jeg kjent at dette må jeg være med på. Ikke fordi jeg har spesielt mye tid til overs, men fordi jeg føler sterkt for det samiske språket og samfunnet.

Hætta opplever at mye av språkarbeidet er gjort ved idealisme, og ønsker at dette løftes opp.

– Språkarbeidet er ikke satt tilstrekkelig i system. Det er ikke dedikerte folk som jobber

med det. Det juridiske språkarbeidet er på en måte ingen sin jobb, opplever hun. – Det juridiske språket er så spesielt og presist at man må kunne dette, i tillegg til det samiske språket. Jeg er med fordi jeg føler meg forpliktet på grunn av utdanning, kunnskap og på grunn av idealisme.

– Vi må heller komme dit at de som bidrar har en avsatt rolle i dette arbeidet, mener Hætta.

Forståelig og presist

– Språket må være forståelig for at folk skal ha tillit. Samtidig må det være presist nok. Vi må altså finne balansegangen mellom det juridiske og det folkelige i språket vårt, og denne balansegangen er viktig. Vi må passe på at vi ikke lager et jusspråk. Det vil heller ikke styrke rettssikkerheten, avslutter Politimester Ellen Katrine O. Hætta.

Samisk i retten:

Advokatenes rolle

– Hva om jeg ble tiltalt for et alvorlig forhold, og fikk beskjed om at rettergangen skulle finne sted på engelsk? Tanken er ikke god, selv om jeg er rimelig god i engelsk. Jens Johan Hjort, leder i Advokatforeningen har gjort seg erfaringer.

Av Åste R. Ruud

Vil du dele noen av erfaringer dine som advokat i samiske rettssaker?

– Her treffer du et ømt punkt. Jeg jobbet som advokat i Tromsø i 16 år før jeg ble ordfører. Jeg har hatt mange samiske klienter – og motparter. Det har vært saker av stor betydning for de involverte. Det er det gjennomgående når konflikter ender opp i rettssystemet. I denne perioden falt det meg ikke én eneste gang inn at samene stilte med et alvorlig handikap.

– Først etter å ha gjennomgått min samiske dannelsesreise, har jeg innsett dette. Prosessen foregikk ikke på deres morsmål. Den foregikk på norsk. Jeg betrakter meg selv som rimelig god i engelsk, men tanken på at jeg skulle være part i en rettssak i et for meg viktig anliggende på engelsk, er likevel skremmende, sier Hjort. – I tillegg kommer kulturforskjellene. Den som tier samtykker sier vi. Jeg har lært at det gjennomgående er omvendt i den samiske kultur. Tier man, er det ofte tegn på at man er uenig. Det er åpenbart at dette kan gi både dårlige advokatråd og gale rettsavgjørelser. Av den enkle grunn at rettens faste aktører; dommere og advokater mangler kunnskap om samisk språk og kultur.

Jeg er glad for opprettelsen av Indre Finnmark tingrett. Jeg er glad for den innsats sorenskriver Finn-Arne Selfors gjør på dette område. Men det er kun én av mange domstoler som betjener samer. Det er en urovekkende tanke fra et rettssikkerhetsperspektiv.

Hva er det viktigste advokaten kan bidra med for behandling av samiske saker?

– Hvis du er advokat og virker i et samisk

Ellen Katrine Hætta, politimester i Finnmark politidistrikt

område, bør du tilegne deg kunnskap om det samiske. Uten grunnleggende kunnskap på dette område, kan du ikke gjøre en fullverdig jobb for samiske klienter, mener Hjord.

– I regler for god advokatskikk 3.1.4 står det at «En advokat skal ikke påta seg et oppdrag når han vet eller bør vite at han mangler den nødvendige kompetanse». Dersom du får en samisk klient som du merker har utfordringer med å formulere seg? Ja, da tenker jeg du bør si til din klient at det er viktig i den innledende fase, og ikke minst i retten, at du kan gjøre deg forstått. At hun bør vurdere å gå til en samisktalende advokat, og kreve at rettsforhandlingene skal foregå på samisk.

– Hvis saken reiser spørsmål knyttet til samisk kultur og levested, og du som advokat ikke har den kunnskapen, er du heller ikke skodd til å være advokat. I reglene for god advokatskikk har man nok med «kompetanse» opprinnelig tenkt på juridisk sådan, men det må også gjelde på dette område, mener Hjord.

– «Den som tier samtykker» er ikke bare et uttrykk. Vi legger det til grunn i vår norske kultur. Manglende kunnskap om at det er omvendt i den samiske kultur, innebærer at både advokat og dommer kan tolke vedkommende galt på helt sentrale områder. Manglende samisk kulturforståelse kan kort og godt gi gale avgjørelser i retten.

Bestemmelser i loven

– Etter § 38 i domstolloven kan en part be om at saken søkes over til en annen domstol. Domstoler kan også beslutte dette av eget tiltak. Bestemmelsen er nok sjelden brukt i forhold til ivaretagelsen av det samiske. I Samisk språkutvalg foreslo vi en lovendring, for å få inn at hensynet til samisk språkbruk kan utgjøre overføringsgrunn. Dette tror jeg vil være et godt virkemiddel for å få fram hvor viktig samisk språkbruk faktisk er for samer i rettssystemet.

– En annen bestemmelse er samelovens § 3-4 som hjemler utvidet bruk av samisk i rettsvesenet for domstoler med embetskrets som omfatter forvaltningsområdet. Jeg er sikker på at denne brukes langt mindre enn behovet tilsier. Det må vi advokater i hovedsak bære på vår kappe.

Holdningsendring

– Vi trenger en holdningsendring for å skape forståelse for hvor viktig dette faktisk er. I så måte er parallellen til engelsk interessant. Vi må sette oss inn i hvordan det må være å få saken sin ført på et språk vi kan, men som ikke er vårt morsmål. Det vil vi slett ikke være komfortable med. Det går ut over rettssikkerheten vår. Når det i tillegg er kulturforskjell,

FAKTA:

Sameloven

§ 3-4. Utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet

Domstolloven

§ 38. Om overføring til en annen domstol

Advokatskikk

Punkt 3.1.4 Om nødvendig kompetanse

Blogg: Same Faen

v/Jens Johan Hjord

http://blogg.nordlys.no/hjord_r_hjord/same-faen

Eller søk «Same faen» i google.

tenker jeg at både advokater og dommere har en felles forpliktelse til å kjenne – og anvende – bestemmelse § 3.4 i sameloven.

Hva med antallet samisktalende advokater og dommere?

– Det er for lite. Kort og godt. Indre Finnmark tingrett har virkelig kompetanse på samisk språk og kultur. Oppover i rettssystem skal du være heldig dersom du får dommere som forstår samisk og som kan det samiske godt. Indre Finnmark tingrett er en god start, men det burde vært bedre kompetanse

blant både dommere og advokater på dette området.

Hvilken rolle kan Advokatforeningen ta?

– Vi kan sørge for at spørsmålene kommer på dagsorden. Ta vår del av ansvaret for at vår samiske befolkning får tilfredsstillende rammebetingelser når de møter rettsvesenet. Vi kan sammen med dommerforeningen fremme bruken av sameloven § 3-4. Vi må sørge for at våre medlemmer ivaretar samiske klienter på en like god måte som de ivaretar norske.

Kommer til å koste

– Dette kommer til å koste, men vi må se det i relasjon til den uretten som er begått. Norge har mye å skamme seg over. Fornærkningsprosessen var knallhard og brutal, og dessverre rimelig «vellykket». Det skulle bare mangle at vi ikke har tilstrekkelig ressurser til å bøte på de skadene vi har forvoldt.

Samisk språkutvalg har på bestilling levert Hjertespråket (red. se faktaboks) til statsråd Jan Tore Sanner. Dersom han gjennomfører våre anbefalinger, vil han sette varige samiske spor. Det vil være et kvantesprang for samisk språk og kultur.

Selv om politikerne våre har et særlig ansvar, ligger det også et ansvar på oss andre. Det er «payback time», avslutter Advokatforeningens leder Jens Johan Hjord.

Jens Johan Hjord, leder i Advokatforeningen.

Rettstolking og retts-sikkerhet

– Vi har behov for flere kompetente rettstolker, vi må heve kvaliteten på tolkeutstyret i norske rettssaler og vi må øke kapasiteten på tolkeutstyret. Dette mener Nils Asbjørn Engstad, lagdommer i Hålogaland lagmannsrett og leder av Utmarksdomstolen for Finnmark.

Av Åste R. Ruud

– Rettstolking er ingen spesialisert disiplin i Norge, verken for de samiske språkene eller for andre språk, forteller Engstad. – Det vi omtaler som rettstolk er en person som tolker i retten, det er ingen beskyttet tittel og begrepet brukes uavhengig av tolkens kvalifikasjoner.

Rettstolk som beskyttet tittel?

– I domstolene bruker vi nå fortrinnsvis statsautoriserte tolker ved rettstolking. Statsautorisert tolk er en beskyttet tittel, men vi har generelt for få statsautoriserte tolker sammenlignet med behovet for rettstolking. For tolking til og fra de samiske språk har vi for tiden ingen ordning for statsautorisering.

– Det kunne vært interessant å få utredet grunnlaget for en spesialisering innen tolkefaget mot en beskyttet tittel rettstolk. Rettstolker ville være særlig kompetente tolker for bruk av domstolene, politiet, kriminalomsorgen, advokater og andre som har sitt arbeid knyttet til rettsvesenet, mener han. – Som dommer ville jeg ha følt større trygghet for at tolkingen ble retts sikker dersom tolken på denne måten hadde gjennomgått og bestått en slik form for sertifiseringsordning.

Samiske parter forklarer seg på norsk

Engstad registrerer at det blir gjennomført hovedforhandlinger og ankeforhandlinger med parter som har samisk som førstespråk, men som likevel ønsker å forklare seg på norsk.

– Det kan være fordi partene ønsker å ha kontroll på at det de formidler kommer fram til mottakerne på en korrekt måte. Det må vi ha respekt for, mener han, og legger til at det likevel er av stor betydning for de samiske språkenes framtid at det er naturlig å benytte dem i offentlige sammenhenger, også i retts-salene.

Domstolene må være positive

– partene må ha tillit

– Alle samiske språk er definert som truede språk. De minste av de samiske språkene

Nils Asbjørn Engstad, leder av Utmarksdomstolen for Finnmark

hører vi sjelden og aldri i rettssalene, mens nordsamisk er i bruk noe mer regelmessig.

Domstolene må ha en grunnleggende positiv holdning til at de samiske språkene snakkes i retten, og domstolenes samisktalende brukere må kunne ha tillit til at tolkingen er retts sikker, mener han.

Hva tenker du er det viktigste domstolene kan gjøre for retts sikkerheten i de samiske sakene?

Autorisasjonsordning og terminologiutvikling

For å sikre kvalitet mener Engstad det bør innføres en autorisasjonsordning for tolking til og fra samisk.

– En prøve som danner utgangspunktet for autorisasjon bør etter min mening stille krav om at tolken behersker juridisk terminologi, gjerne også reindriftsfaglig terminologi, og både samtidig og etterfølgende tolkning.

Vi står også overfor en stor oppgave med terminologiutvikling. Dette er helt nødvendig for å få retts sikker tolking. Mangelfulle juridiske termer har vært et gjennomgående problem for tolking samisk-norsk i rettssaker, og jeg mener utviklingen av juridiske termer på de samiske språkene må styrkes.

– Sorenskriveren ved Indre Finnmark tingrett, Finn-Arne Schanche Selfors, har nevnt flere eksempler hvor det har vært

vanskelig å finne treffende samiske termer. «Besøksforbud» ble til «komme nær-forbud», og «fornærmede» ble til «den lidende» på samisk. Fremdeles mangler det samiske juridiske termer. Jeg vil tro at man ville komme et godt stykke på vei om man fikk autoriserte samiske oversettelser av sentrale lover som straffeloven, straffeprosessloven, tvisteloven og domstoloven.

Flere kvalifiserte tolker

– Det må også utdannes flere kvalifiserte tolker for tolking til og fra de samiske språk. Fordi det er få tolker for de samiske språk, er det særlig viktig at domstolene avklarer behovet for tolk i saken tidlig. Advokatene må være rettens gode hjelpere og tidlig opplyse om tolkebehovet. Tolking gjennom en hel rettsdag krever som et utgangspunkt minst to tolker som veksler på å tolke. Engstad legger til at det alltid er knyttet stor usikkerhet til om det er kvalifisert tolk tilgjengelig ved akuttbehov for tolk.

Manglende utstyr utfordrer offentlighetsprinsippet

Engstad opplever at tolking i retten nå skjer mer og mer som simultantolking.

– Fordelen er at forhandlingene går mer sømløst og forklaringene blir gitt sammenhengende. Begrensningene i kapasiteten til tolkeutstyret i norske rettssaler kan imidlertid utfordre offentlighetsprinsippet ved simultan tolking, mener han. – Dersom offentlighetens kontroll med rettergangen skal være effektiv, må pressen og publikum også kunne forstå innholdet i det som sies og blir forklart under rettsforhandlingene. Tolkeutstyret i rettssalene har generelt ikke slik kapasitet at tilhørerne kan benytte seg av det. Dette fører til at dommeren i rettssaker med stor publikumsinteresse må vurdere å beslutte etterfølgende tolking, også der simultan tolking hadde vært å foretrekke, forklarer han og mener at tolkeutstyret i domstolene bør tilpasses utviklingen slik at også publikum kan få tilgang til simultan tolking.

Framtidens teknologi

Nils Asbjørn Engstad mener domstolene må være klare for å bruke de mulighetene teknologien byr på.

– I framtiden må vi også se på de mer fleksible løsningene som dagens teknologi og ny teknologi åpner for. – Fjerntolking vil for eksempel lettere kunne gi tilgang til tolking til og fra samisk av den kvalitet domstolene etterstreber, og vil kunne være et godt alternativ i alle fall i saker hvor tolkebehovet er begrenset, avslutter Engstad.

En tolk om tolking i retten

– Den optimale kommentaren en tolk kan få er «vi glemte nesten at du var tilstede». Tolking fungerer godt der språkbruken flyter lett og naturlig, og når tolken tar minst mulig plass. Dette sier tolk og reindriftsutøver Nancy Porsanger Anti.

Av Åste R. Ruud

Anti har jobbet som retts tolk siden 2010. Hun har eksamen i «Tolking i offentlig sektor», og har erfaring fra tingrett, lagmannsrett, bevisopptak til høyesterett, Fylkesnemnd og Barnehuset.

Aktørenes forventninger og definisjon av tolkerollen

– Som utdannet tolk møte man en utfordring allerede rettens formaning, der man blant annet er pålagt å følge nøye med i forhandlingene, tolke på korrekt måte, etter beste samvittighet og overbevisning, og gjøre oppmerksom på misforståelser eller feil i oppfatninger.

Anti erfarer at rettens aktører ofte har forventning om at hun skal forklare hva vitnet eller parten egentlig mener, og ikke bare hva vedkommende faktisk sier.

– Dette blir galt, forteller hun. – Rolledefinisjonen vår er at «tolken tolker det som blir sagt slik det blir sagt, og kan ikke utelate, legge til eller endre noe av innholdet».

Hvilke utfordringer møter deg som retts tolk?

– En av utfordringene er der tolken sitter med en oppfatning av at aktørene «snakker forbi hverandre», men der vi er opplært til at dette er fagpersonens ansvar. Tolken kan ikke forklare eller oppklare det aktørene sier. Bærer det galt av sted kan tolken be om en pause, redegjøre for det man mener å oppfatte, slik at administrator kan vurdere å be om at forklaringen enten gjentas eller bekreftes. Administrator tar et sammendrag og spør om retten har oppfattet riktig.

Utfordrende er det også når tolken oppfattes som «en av dem» eller «vi og dem».

– Noen aktører ser på tolken som «en av dem». Jeg har opplevd at advokat spør «du som kan språket, tror du mor har evne til å ha omsorg for barnet» eller «tror du det han sier er sant?» Tolken kan også bli bedt om å «forklare han/henne om ...», eller å «bare tolke det som er viktigst». Dette kan få alvorlige konsekvenser, for dette er ikke tolkens rolle, påpeker Anti. – Fagpersoner skal forklare og tolken skal gjengi forklaringen.

– Det er også utfordrende når parter for-

Tolk og reindriftssame Nancy Porsanger Anti.

venter trøst og sympati, og har en «vi og dem» oppfatning. En part kan komme med et følelsesmessig utbrudd på sitt hjertespråk og da til den kanskje eneste som forstår dette. For eksempel at en far kaster seg rundt halsen og gråter av fortvilelse i en barnevernssak, eller et voldtektsoffer som ikke tør snakke med noen andre enn den som kjenner språket og kulturen.

Anti forteller at slike situasjoner helst oppstår der tolken sitter på gangen sammen med vitner og parter, og at dette kan unngås dersom domstolen tilrettelegger slik at tolkene har mulighet til å ha egne pauserom.

– I tillegg tenker jeg også det er viktig med et tilbud om debrifing. I taushetsbelagte yrker har man ingen andre å snakke med om det man opplever, og tolker jobber oftest alene.

Spesielt krevende områder

Anti beskriver to områder som er spesielt krevende.

– Det første er saker som angår helse, seksualitet, psykiske lidelser og følelser.

Her er språket veldig abstrakt og har ofte få begrep. Mange samer er ikke kulturelt vant til å snakke om slike ting, og kan ha vanskeligheter med å ordlegge seg, forteller hun.

– Jeg mener det er viktig at rettens aktører er bevisste på og har kunnskap om at same-nes historie. Ved å kunne gjenkjenne mekanismer som er vanlige for et undertrykt folk, som mindreverdigheitskomplekser og skadet tillitt til «øvrigheten» og myndigheter vil det være lettere å forstå saker som kommer opp i rettssystemet, mener Anti.

– Den andre utfordringen er saker om utmark, reindrift, fiske, fangst og natur. Her er det samiske språket svært rikt, og norsk terminologi blir veldig mangelfull. Samisktalende bruker begrep som inneholder mye informasjon, og meningen forsvinner om ikke tolken greier å gjengi innholdet fullt og helt.

Reindrift har egen terminologi

– Innenfor reindrift har man en helt egen terminologi som selv ikke fastboende samer kjenner. Man har og kulturelle former for å

viser uenighet. Det er ikke lett å oppfatte for andre. Om er reinsame skiller reinen sin ut fra en felles siida, kan det være av praktiske hensyn og en naturlig ting å gjøre, men oftest er det en solid markering av at man er dypt uenig, krenket eller at man ikke er ønsket i fellesskap lenger. Jeg har opplevd at aktører har fortalt om dette uten å utdype, og at retten ikke har oppfattet konflikten. I slike tilfeller ville det kanskje vært riktig å gjøre administrator oppmerksom på at det kan ligge mye bak en slik handling, slik at retten kan spørre mere utfyllende om dette fra vitnet/parten.

Anti mener at det i mye større grad enn i dag burde oppnevnes sakkyndige i alvorlige saker, og for å fange opp kulturelt betingede faktorer og rettsoppfatninger i den samiske kulturen.

Det samiske språket

– Samisk språk og kultur er like sammensatt og mangfoldig som andre kulturer, og språket har lite til felles med norsk, forteller Anti. Samisk består også av kompliserte ord, der enkeltord inkluderer mye mer spesifikk betydning enn norsk. Noen eksempler på ord med mye betydning.

- Sier aktøren «guottehit», betyr det å holde flokken der under kalvingen og holde oppsikt med, og flokken separat for seg selv der så lenge kalvingen varer.
- Bodneskárta - der sneen nærmeste bakken er frosset fast i vegetasjonen, på grunn av regn eller mildvær, slik at beiteforholdet er veldig dårlig.
- Huhccalit – slippe hunden mot rein og å få den til å bjefte slik at den skremmer reinen dit du skal drive den.

– Når man skal tolke slike ord må man bruke langt flere ord på norsk. Det krever at tolken har svært god forståelse både det samiske språket og den samiske kulturen.

Tolk og rettssikkerhet

– Som reindriftsutøver og erfaren tolk i reindriftssaker mener jeg det er viktig for rettssikkerheten at tolken har solid kunnskap om reindriftsterminologi, sier Anti. – Jeg har selv erfart at det kan gå helt galt om tolken ikke forstår det aktøren forklarer. Vi har mange saker der tolken har fått en uønsket stor rolle i rettsaker, og der tolkingen har ført til både utsettelse og mediestøy.

Tolkene som blir benyttet bør ha kunnskap i begge språk, reindriftskompetanse, god kjennskap til reindrifts terminologi og reindriftssamisk rettsoppfatning, for i det hele tatt å kunne forstå nok til å tolke slike forklaringer. For å gjøre en fullgod jobb må også tolken få dokumentasjon i forkant. Tolken må være godt forberedt både psykisk og

i forhold til nødvendig terminologi. Har tolken dokumenter, i det minste tiltalebeslutning, vil man kunne forberede seg på begge deler.

– Jeg tenker at instanser som Barnehuset, Hålogaland lagmannsrett (som ofte er ankeinstans for samiske saker), tingretter med samiske aktører og Fylkesnemndene burde satt av ressurser til å etablere samarbeid med faglærte tolker, ha dem på egen kontaktliste og rekvirere tolk selv. Hvis ikke, bør disse instansene være veldig tydelige på hvilken kompetanse tolken må ha når de tar kontakt med tolkebyrå.

Simultantolkning, konsekutiv tolking og hvisketolkning

Anti beskriver de tre typer tolking som brukes i retten; simultant, konsekutiv og hvisketolkning.

– Simultantolkning skjer samtidig som parten snakker, aktørene ytrer seg fritt uten avbrytelser og tolken blir nærmest usynlig. Dette krever teknisk utstyr og en dyktig simultantolk. I tolkingen er det lite rom for presisering og mulighet for gjentakelse. Fordelen er at tolkemethoden ikke belaster tolkens arbeidsminne med å skulle huske lange sekvenser med informasjon. Det gjør det lettere å finne gode ekvivalente ord og begrep. Tolkingen blir presis og alt kommer med. Utforinger kan oppstå i forhold til spesielt eldre brukere, brukere med hørselshemming eller der det oppstår språkforvirring rett og

slett om hvilket språk som brukes når.

– Ved konsekutiv tolking snakker parten først, og tolken oversetter dernest. Tolken kan be om gjentakelse eller spørre om man er usikker på noe. Tolkens utfordring er å få slippe til før sekvensene blir for lange. Det er krevende over lengre økter og det tar mye tid, i tillegg legger det mye press på arbeidsminnet og tolken bli fort sliten. Rettens administrator bør sørge for hyppige pauser og også minne aktørene om å snakke i kortere sekvenser. Hvor presist det blir avhenger av hvor sterkt tolken er på metoden.

– Avgjørelsen av hvilken metode som skal brukes bør gjøres i samråd med tolkene, mener hun. En kombinasjon av de to metodene blir også brukt, ved for eksempel åstedsbefaring eller bevisopptak i felt.

– Hvisketolkning er en mellomting der tolken sitter ved siden av aktøren og hvisketolker simultant. Metoden er belastende på stemmebånd, kan være veldig forstyrrende, og anbefales ikke annet enn på kortere sekvenser og eventuelt i felt, forteller Anti.

– Vi glemte nesten at du var der

– Får tolken best mulig arbeidsforhold, vil tolkingen ha de beste forutsetninger for å bli bra. Den optimale kommentaren en tolk kan få er at «vi glemte nesten at du var tilstede». Tolking fungerer godt når tolken tar minst mulig plass og der språkbruken flyter lett og naturlig. Fra tolkens side er profesjonalitet noe av det viktigste. Taushetsplikt og upartiskhet er en selvfølge, men også utover dette. Hvordan man ordlegger seg til daglig i forhold til kriminelle saker og hva man deler i sosiale medier. Folk flest anser tolken som en del av rettsapparatet selv om tolken er en uavhengig aktør. Dette gir tolken et ansvar for å fremme tillit til rettssystemet.

Bedt om tolk – forklarer på norsk

– Noe som ofte skjer i en rettsak, er at aktører har bedt om tolk, men likevel avgir sin forklaring på norsk. Hvorfor? – Samer er ikke vant med å kunne bruke morsmålet sitt i kontakt med politi, rettsvesen eller myndigheter. At aktøren velger å snakke norsk på tross av at det ikke er deres førstespråk skal vi respektere. Dersom de allikevel har behov for å støtte seg til samisk, er det viktig at de har tryggheten til å bruke tolk også. Det kan være avgjørende for at retten får de riktige forklaringene, mener Nancy Porsanger Anti.

Hun avslutter med å si at tolker bør oppleve at aktørene i retten anerkjenner tolking som profesjon og tolken som en viktig aktør i retten.

FAKTA:

Neste nummer av Rett på sak

Jubileumsåret er snart over. Hvor går veien videre for den samiske dimensjonen i rettsvesenet?

E-læringsprogram om urfolk og nasjonale minoriteter

- Utviklet for å øke kunnskapen om og forståelsen for urfolk og nasjonale minoriteter blant ansatte i statsforvaltningen.
- Difi.no, få treff ved å søke «minoriteter».

Hjertespråket (NOU 2016:18)

- Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk.
- Foreslått av språkutvalget for samisk språk.
- I utvalget sitter blant annet Ellen Katrine O. Hætta, Jens Johan Hjort, Nils Asbjørn Engstad og sorenskriver Finn Arne Schanche Selfors.
- www.samisksprakutvalg.no

Psykologspesialist Jan-Ole Hesselberg vil snakke om hjernens snarveier og metoder vi kan ta i bruk for å sikre at vi tar mest mulig objektive avgjørelser.

DOMMERSEMINARET 2018:

Fra digitalisering i praksis til hjernens beslutningsveier

Dommerseminaret 2018 er i hovedtrekk klart. Seminaret vil være delvis felles for dommere fra alminnelige domstoler og jordskiftedomstolene. På forrige års dommerseminar deltok til sammen 92% av landets dommere. Det viser at domstols-Norge tar kompetanse på alvor. Tilbakemeldingene fra de tre siste årene viser dessuten at dommerne er fornøyd: 93% av deltakerne har svart at totalinntrykket etter seminarene er positivt. Vi håper at også neste års seminar vekker interesse.

Hvor objektive er vi og hva påvirker oss når vi treffer beslutninger?

Får vakre Eva lavere straff enn shabby Per selv om forbrytelsen er den samme?

Psykologspesialist Jan-Ole Hesselberg vil snakke om hjernens snarveier og dens tolkning av informasjonen vi tar til oss, og hvilke metoder vi kan ta i bruk for å sikre at vi tar mest mulig objektive avgjørelser. – I dag vet vi veldig mye om både hjernens snarveier og problemene de skaper. Likevel gjøres det påfallende lite for å begrense skadeomfanget i situasjoner der vi absolutt burde gjøre det, sier han.

Hvor skal vi, og hvordan kommer vi dit?

Direktør Sven Marius Urke vil gi oss et bilde av fremtidens domstol, hvordan vi kommer dit – og hva det vil kreve av den enkelte domstol og medarbeider. Stikkord er effektivisering, digitalisering og kvalitet.

Digitale arbeidsmåter i dommerhverdagen

Tingrettsdommerne Frode Støle og Kjetil Myhrvold fra hhv Oslo og Bergen tingrett vil gi oss økt innsikt i hva digitaliseringen innebærer for dommerne på kort og lengre sikt. De tar for seg problemstillinger knyttet til

både digital saksforberedelse og gjennomføring av digitale hoved- og ankeforhandlinger. Hvilke muligheter får vi, og hvilke vanskeligheter må vi hankses med? Du får høre om digital dokumenthåndtering i Lovisa, bruken av digitale dokumentutdrag i retten, meddommernes plass i digitale forhandlinger, erfaringene med ulike tekniske utstyrsløsninger, m.m.

Og den analoge dommeren, hvem tar vare på ham/henne?

For dommerne i alminnelige domstoler:

Seksuelle overgrep på nett

Statsadvokat Jo Christian Jordet fra Hedmark og Oppland statsadvokatembeter vil fortelle oss om denne sakstypen, som er i kraftig vekst. Hvordan blir slike saker avdekket og etterforsket, og hva særpreger disse forbrytelsene? Bevismaterialet i sakene er ofte omfattende, og antallet fornærmede i samme sak kan være høyt. Hvilke andre særlige utfordringer møter vi ved forberedelse til og gjennomføring av domstolsbehandlingen? Og hvor ligger straffenivået sammenlignet med andre seksuallovbrudd?

For jordskiftedommerne:

Hvordan effektivisere tinglysningsprosessen?

Haldis Framstad Skaare, underdirektør og registerfører ved Statens kartverk vil bidra til økt kompetanse når det gjelder tinglysning. Hun vil fokusere på oversendelse av jordskiftesaker til tinglysning, gjennomgang av grunnboksblader, jordsameie og prioritetskollisjoner ved sammenstøtning av eiendommer.

Dag 2 – valgfrie sesjoner med fokus på dommerhåndverket

For dommerne i alminnelige domstoler:

Sesjon 1 – Prosessledelse i straffesaker

Tonje Vang, lagdommer i Borgarting lagmannsrett, vil sammen med en annen dommer (som ikke er klar i skrivende stund)

snakke om utfordringene for rettens leder ved avvikling av straffesaker. Hva betyr god planlegging og forberedelse? Hvilke prosessuelle redskaper er tilgjengelige, og hvordan kan vi lede straffesakene på en mer effektiv måte? Dommerne jobber deretter i grupper.

Sesjon 2 – Avhør av parter og vitner i straffesaker – praktiske og juridiske utfordringer (tilnærmet lik som i 2017)

Asbjørn Rachlew, forsker ved Senter for menneskerettigheter, innleder om avhør av parter og vitner i straffesaker. Lagdommer i Borgarting, Carl-August Heilmann, har løpende dialog med Rachlew for å bygge bro fra politiets metoder over til dommerhverdagen. Etter lunsj vil deltakerne arbeide videre i mindre grupper.

Sesjon 3 – Barnevernssakene – hva skjer der ute, og hva er de praktiske og juridiske utfordringene? (Tilnærmet lik som i 2017).

Rikke Lassen, dommer i Oslo tingrett, leder denne sesjonen, som vil handle om ting- og lagmannsrettens behandling av tvangsvedtakene, praktisk planarbeid og prosessuelle utfordringer - og om praksis fra Høyesterett og EMD på dette området.

For jordskiftedommerne:

Hvordan gjennomføre et skjønn?

En advokat fra Advokatfirmatet Mageli vil utfordre og gi oss økt innsikt i hvordan vi gjennomfører et skjønn. Gjennom dagen vil det bli god tid til refleksjonsoppgaver og kunnskapsdeling i grupper og plenum.

Statsadvokat Jo Christian Jordet vil fortelle om seksuelle overgrep på nett, en sakstype i kraftig vekst.

Sett av datoene i kalenderen

Av budsjettmessige hensyn er det besluttet at alle melder seg på det seminaret som er nærmest eget embete.

9.–10. april

Thon hotell Bristol, Oslo

23.–24. april

Clarion hotell & congress, Trondheim

7.–8. mai

Thon hotell Rosenkrantz, Bergen

28.–29. mai

Thon hotell Arena, Lillestrøm

4. og 5. juni

Thon hotell Arena, Lillestrøm

NB! De tre første seminarene er for både de alminnelige domstolene og jordskiftedomstolene, mens de to siste er kun for alminnelige domstoler.

Informasjon om påmelding kommer senere.

Direktør Sven Marius Urke vi gi oss et bilde av fremtidens domstoler.

«Den profesjonelle service- medarbeider» – hvem og hva?

Det er summen av de mange små og store handlinger som skaper det endelige etterlatte inntrykk. Derfor er det viktig å være bevisst på hva vi skal gjøre - og ikke skal gjøre. Den nye filmen «Den profesjonelle servicemedarbeider - Oss imellom» setter søkelyset på nettopp dette.

Av Jenny Melum

Avdelingsdirektør Kersti Fjørstad i Domstoladministrasjonen roser domstolene for arbeidet med serviceutvikling ved eget embete. – Gjennom utstrakt kontakt med domstolene over flere år ser vi også et stadig større behov for å tilby domstolene nye ferdighetsverktøy innen service og holdningsskapende arbeid, sier hun.

Det nyeste verktøyet er «Den profesjonelle servicemedarbeider – Oss imellom». Det er en casebasert film med kjerneverdier fra domstolenes idé- og verdigrunnlag som bakteppe. – Erfaringene mine er at vi alle trenger en stadig påminnelse og en bevisstgjøring på hvordan vår egen adferd virker på omgivelsene våre. En profesjonell service-medarbeider består av langt flere elementer enn å være hyggelig og imøtekommende. Profesjonelle medarbeidere med yrkesstolthet og arbeidsglede er ikke noe du kan bestille, men noe du kan være med å skape», legger Fjørstad til.

Urpremiere i Steinkjer

Onsdag 16. august var det urpremiere på filmen på tinghuset i Steinkjer. I forbindelse

med etableringen av felles serviceavdeling for tingretten og jordskifteretten (se side 36) holdt enhet for serviceutvikling et servicese-minar for den nye avdelingen.

– Case-filmen med veileder er utviklet slik at man selv kan gjennomføre seminaret, men vi syntes dette var en gylden anledning til å prøve ut det nye konseptet, sier Sissel Roos.

Hvordan få profesjonelle service- medarbeidere?

– Selv om roboter er på full fart inn i mange bransjer, og ny teknologi kan sette tradisjonelle arbeidsmåter på prøve, er det heldigvis fortsatt sider ved oss mennesker denne utviklingen ikke vil klare seg uten, innleder Sissel Roos i DA, og fortsetter: – En profesjonell servicemedarbeider bygger og utvikler gode relasjoner på sin arbeidsplass. Man gir omtanke og støtte til kollegaer – er lojal og gleder seg over andres resultater og handlinger. Man involverer kollegaer og deler av egen kompetanse.

– På alle arbeidsplasser er det rom for å gjøre det enda litt bedre, og setter man holdningsskapende temaer på agendaen, tar en

vurdering eller revurdering av rutiner, hvordan man samhandler og «hvordan vil vi ha det hos oss», kan man i verste fall oppleve at man har skapt en mer effektiv og samhandlende arbeidsplass, sier Sissel Roos videre

– Som grunnstein for å bli en profesjonell servicemedarbeider, må det ligge åpenhet og tillit, ansvar og tydelige mål. I den sammenhengen er det viktig å se sin egen rolle i det store bildet.

– En profesjonell servicemedarbeider tar utgangspunkt i sin faglige kunnskap og praktiske ferdigheter, samt sine personlige egenskaper, verdier og holdninger. Når man kjenner sin egen kompetanse og egenskaper, og bruker dette til beste for sine kollegaer, ledelse og – det aller viktigste – nemlig våre brukere, vil man oppleve både arbeidsglede og mestring. Skal man skape en god og effektiv arbeidsplass må vi jobbe sammen. Da må det stort engasjement, tett samspill og begeistring mellom medarbeiderne til, avslutter Roos.

FAKTA:

«Den profesjonelle service- medarbeider» i praksis

- Den casebaserte filmen «Den profesjonelle servicemedarbeider – Oss imellom» er et verktøy innenfor fagområdet serviceutvikling og holdningsskapende arbeid.
- Filmen er på drøye fem minutter, og hele seminaret tar ca. to klokketimer. Filmen kommer med en veileder som forteller hvordan man kan legge opp seminaret og tar opp ulike problemstillinger til refleksjon og diskusjon.
- Film og veileder fås ved henvendelse til enhet for serviceutvikling ved avdelingsdirektør Kersti Fjørstad.

Ivar K. Iversen, Ann Helen Tisløv, Anbjørn Næss, Susann Haukås Jakobsen, Vibeke Holthe, Liv Jorunn Haugsand, Christin Hermann, Sissel Roos.

Lovgivers justispolitikere på plass!

Stortinget er konstituert, og ny justiskomite er på plass. Det er større kontinuitet fra den forrige komiteen enn det som har vært vanlig. – Vi ser fram til å samarbeide med den nye komiteen, og det er en styrke med såpass stor kontinuitet. Vi hadde et meget godt samarbeid med den forrige komiteen, og det skjedde flere viktige reformer i den forrige stortingsperioden. Både ny straffelov og avviklingen av juryordningen er eksempler på dette. Dette sier Domstoladministrasjonens direktør Sven Marius Urke.

Av Erling Moe

Arbeiderpartiets Lene Vågslid er ny leder av justiskomiteen. Hun representerer Telemark, og er inne i sin andre periode på Stortinget. Hun var medlem i justiskomiteen i forrige periode. Det var også Ulf Leirstein (FrP), Peter Christian Frølich (Høyre) og Jenny Klinge (Senterpartiet). Disse fire representantene var sammen med Kristelig Folkepartis Kjell Ingolf Ropstad svært sentrale i utformingen av justispolitikken i forrige periode. Ropstad er denne perioden medlem av finanskomiteen, men i og med at KrF ikke har medlem i justiskomiteen kommer han også til å arbeide med dette fagfeltet.

Første etappe for den nye komiteen blir statsbudsjettet. Rammene fastlegges av finanskomiteen, men de ulike komiteene har muligheter til å flytte på budsjettposter innenfor disse rammene, som sannsynligvis blir lagt av et flertall bestående av regjeringspartiene og KrF/Venstre.

– Domstoladministrasjonen kommer til å delta på justiskomiteens budsjettføring, vi har flere innspill til budsjettet. I tillegg kommer vi nok som vanlig til å ha dialog med komiteen om rettspolitiske spørsmål. Det er positivt med erfarne og dyktige politikere, de har med en erfaring som gjør det lettere å føre videre saker som vi har påbegynt, som for eksempel digitaliseringen og opptak av lyd/bilde i retten. Samtidig blir det spennende å møte de nye. Jeg ønsker komiteen lykke til, sier Sven Marius Urke.

Høyres tre medlemmer: Frida Melvær, Peter Christian Frølich og Guro Angell Gimse.

Senterpartiets Emilie Enger Mehl og Jenny Klinge

Foto: Stortinget

Arbeiderpartiets Lene Vågslid er ny leder for Stortingets justiskomite.

Aktørmøte i Fredrikstad tingrett

Fredrikstad tingrett tok i vår initiativ til et Aktørmøte med politiadvokatene i Øst politidistrikt, Østfold, forsvarere og bistandsadvokater. Aktørmøtet ble gjennomført på ettermiddagen etter at aktørene var ferdige med sine arbeidsoppgaver. Til sammen 50 personer, bestående av tingrettens dommer og saksbehandlere, politiadvokater og forsvarere/bistandsadvokater deltok.

Av sorenskriver Arnfinn Agnalt

Fredrikstad tingrett er opptatt av digital behandling av tvistesaker og vi har vært pilot-domstol for Aktørdomstol siden november 2014. Vi er vel vant med gjennomføring av digitale hovedforhandlinger i tvistesaker. Vi ønsket derfor å ha fokus på digitale aktorater og digitale fengslinger på Aktørmøtet.

Kick-start for politiet

Tingretten hadde derfor invitert statsadvokat Berit Johannessen, for tiden prosjektleder i Politidirektoratet, til å snakke om digitale aktorater og digitale fengslinger. Da vi forespurte statsadvokat Berit Johannessen om hun kunne komme på Aktørmøtet, fikk vi følgende entusiastiske svar: «Dette var akkurat det initiativet vi trengte for å komme i gang med digitale straffesaker i Østfold. Vi kommer og skal se om vi kan kombinere det med oppstart og opplæring av politiet».

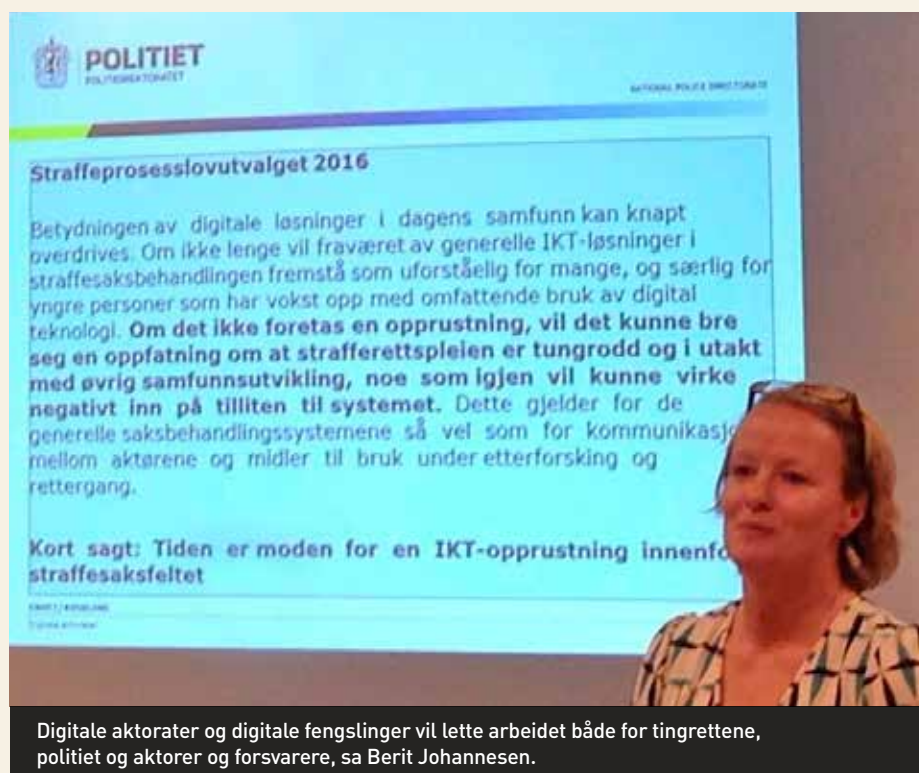
Enkelt å ta i bruk

Statsadvokat Johannessen holdt et flammende innlegg om digitale aktorater og digitale fengslinger. Hun viste hvor enkelt det er å gjennomføre digitale aktorater og digitale fengslinger. Det er få hindre vi skal over, før ordningen kan tas i bruk. Det er vår oppfatning at digitale aktorater og digitale fengslinger vil lette arbeidet både for tingrettene, politiet og aktører og forsvarere.

Statsadvokat Johannessen åpnet for spørsmål om digitale aktorater og digitale fengslinger fra salen og svarte villig vekk på de spørsmål som kom.

Fra advokatenes ståsted

Deretter hadde advokat Torgeir Rønås Pedersen, som er fast bistandsadvokat ved tingretten og lagmannsretten en kort orientering om bistandsadvokatens rolle og bistandsadvokatenes forventninger til tingretten og politiet. En av tingrettens to faste forsvarere,

Digitale aktorater og digitale fengslinger vil lette arbeidet både for tingrettene, politiet og aktører og forsvarere, sa Berit Johannessen.

Statsadvokat Johannessen holdt et «flammende innlegg» om digitale aktorater og digitale fengslinger.

advokat Vigdis Brandstorp, orienterte om forsvarerrollen og de utfordringer forsvarerne møter i straffesaksbehandlingen.

Venter på den første digitale straffesaken

Det var et nyttig og informativt aktørmøte. I etterkant av møtet har to av tingrettens medarbeidere vært i møte med Øst politidistrikt

for å få i gang digitale aktorater og digitale fengslinger. Ordningen med overføring av dokumenter i Altinn er åpen. Det er ingen ting som skal hindre oss i å sette i gang med digitale aktorater og digitale fengslinger. Vi er kjent med at statsadvokat Berit Johannessen har hatt opplæring med politijuristene i Østfold på Politihuset i Sarpsborg. Nå venter vi bare på politiet og den første saken.

Nytt styre i DA

Domstoladministrasjonens nye styre har hatt sitt første møte. Høyesterettsdommer Bård Tønder fortsetter som styreleder i et nytt åremål på fire år, mens høyesterettsdommer Cecilie Østensen Berglund er hans nye varamedlem.

Av Erling Moe

Kongen i statsråd utnevner syv av medlemmene i DAs styre. Følgende oppnevninger ble virksam fra 1. august 2018:

Medlemmer:

- Høyesterettsdommer Bård Tønder
- Advokat Henning Harborg
- Jordskifterettsleder Oddmund Roalkvam.

Varamedlemmer:

- Høyesterettsdommer Cecilie Østensen Berglund (for Tønder)
- Tingrettsdommer Inger Kjersti Dørstad (for Elsheim)

- Jordskifterettsleder Arve Konstali (for Roalkvam)
- Advokat Anne Mari Pedersen (for Harborg)

Åremålsperiode er fire år

Styremedlemmene Magni Elsheim (førstelagmann), Rolf Selfors (sorenskriver), Bente Fanavoll Elverum (administrasjonssjef) og Marianne Abeler (advokat) fortsetter fordi åremålsperioden ikke er ferdig.

Det samme gjelder varamedlemmene Bjørnar Stokkan (lagdommer), Ranveig Sem (advokat), Anders Rasmussen (rådgiver).

Stortinget velger to medlemmer til styret,

som skal representere allmennheten. De tidligere stortingsrepresentantene Carl I Hagen og Berit Brørby gikk ut av styret 1. august etter å ha vært medlem av styret i åtte år. Stortinget valgte følgende nye medlemmer:

- Tidligere stortingsrepresentant Marit Nybakk
- Tidligere stortingsrepresentant Sonja Sjøli.

Varamedlemmer:

- Tidligere stortingsrepresentant Karin Woldseth (for Nybakk)
- Tidligere stortingsrepresentant Arne Lyngstad (for Sjøli).

Foto: DA

Styret i Domstoladministrasjonen, fra venstre: Rolf Selfors, Bente Fanavoll Elverum, Magni Elsheim, Bård Tønder, Marianne Abeler, Sonja Sjøli, Marit Nybakk og Oddmund Roalkvam. Henning Harborg var ikke tilstede.

Jenny Melum mottar prisen Crystal Scales Justice Award under Europarådets arrangement i Edinburgh 27. oktober.

Internasjonal pris til vitnestøtte

Vitnestøtte i norske domstoler vant Crystal Scales of Justice Award 2017. Prisen ble delt ut av Europarådet gjennom European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Prisen ble utdelt under markeringen av European Day of Justice, ved Judicial Institute for Scotland i Edinburgh.

Av Erling Moe

CEPEJ sitt formål med prisutdelingen er å fremheve nyskapende praksis som bedrer effektivitet og kvalitet i rettssystemet. I år ble 37 initiativ fra 18 land og to internasjonale institusjoner vurdert. Juryen stemte frem fire initiativ som ble invitert til å presentere sitt arbeid under prisutdelingsseremonien i Edinburgh 27. oktober 2017. Vitnestøtte stakk altså av med hovedprisen, mens initiativ fra Bulgaria, Aserbajdsjan og Italia fikk hederlig omtale.

Fire nominerte initiativ ble plukket ut til finale og presentert under arrangementet. Vitnestøtte var ett av disse fire. Jenny Melum

i Domstoladministrasjonen og Einar Grøndalen fra Norges Røde Kors mottok prisen. DA og Røde Kors samarbeider om ordningen.

Lagseier for alle frivillige

– Denne prisen er en lagseier for alle frivillige og alle som jobber med og er engasjert i vitnestøtte i domstolene og i Røde Kors, sier Jenny Melum. – Jeg er sikker på at dette gir oss inspirasjon til å stå på og utvikle vitnestøtte enda mer, til beste for vitnene. Det er også morsomt at mange andre land nå ser til Norge og vår modell for vitnestøtte. Flere har tatt kontakt for å få vite mer om våre

erfaringer. At initiativet skal være overførbart til andre land var nettopp en av kriteriene for å få prisen.

Vitnestøtte er et tilbud om en samtalepartner for vitner i norske domstoler. Vitnestøttene er til stede i domstolen og tilbyr menneskelig støtte og gir veiledning rundt hva som vil skje i retten. Vitnestøtten er nøytral og upartisk i den aktuelle rettssaken og har taushetsplikt.

Vitnestøttene er 430 frivillige som stiller opp i frida for vitner som skal forklare seg i retten. Tiltaket er et samarbeid mellom norske domstoler, Røde Kors og Domstolad-

ministrasjonen (DA).

– Mottoet for vitnestøttevirksomheten er at "Et trygt vitne er et godt vitne" sier DA-direktør Sven Marius Urke. – Ivaretagelse av vitner bidrar klart til økt rettssikkerhet.

– Denne nominasjonen er en anerkjennelse av godt arbeid over lang tid. Det er viktig og bra at vitnestøttevirksomheten legges merke til utenfor våre landegrenser.

Et av kriteriene for å få prisen er at initiativet skal være overførbart til andre land, og Litauen innførte vitnestøtte etter norsk modell i 2016.

Innovasjon i rettssystemet

Konferansen inneholdt også en diskusjon om innovasjon i rettssystemet. Fra Norge deltok lagdommer Nils Asbjørn Engstad. Han sa seg enig i at innovasjon må fremme rettssikkerheten.

– Vi må derfor vurdere alle ideer nøye. Mange ganger er det også slik at vi ikke kjenner hvilke muligheter som finnes, og vi er derfor helt avhengig av innovative tanker og ideer, sa Engstad.

Prisen som ble gitt til vitnestøtteprosjektet av Europarådet.

Lagdommer Nils Asbjørn Engstad deltok i en debatt om innovasjon i rettsvesenet.

Arrangerte sikkerhetsdag i Steinkjer tinghus

Domstolansatte i Steinkjer berammet nylig en hel dag med tema sikkerhet inn i sin svært hektiske kalender. Konklusjonen i ettertid er at det var en nyttig prioritering.

Av Christin Hermann

Sikkerhetsdagen ble gjennomført fredag 6. oktober og alle ansatte ved Inntrøndelag tingrett, Nord-Trøndelag jordskifterett og DAs to landskonsulenter i Steinkjer deltok.

Opplegget for dagen var skissert av de to domstollederne Ivar K. Iversen og Anbjørn Næss, mens administrasjonssjef i tingretten, domstolenes felles verneombud og fagleder for den nye felles avdelingen for service, sikkerhet og teknologi, hadde det praktiske gjennomføringsansvaret.

Det er første gang de to domstolene setter av en hel arbeidsdag til sikkerhetsrelatert arbeid, men erfaringene og tilbakemeldingene var så positive, at det neppe er siste gang.

Sikkerhet favner så mye

- Vi har orden på veldig mye når det kommer til sikkerhet, sier sorensskriver Ivar K. Iversen, Inntrøndelag tingrett. Vi har et moderne tinghus, som tydelig skiller indre og ytre sone, vi har etablerte system for adgangskontroll og vi har jobbet oss gjennom tiltakskort og rutiner som alle andre.

Psykologspesialist Svein Øverland delte raust av faglig kunnskap og praktisk erfaring om ustabile personer i sitt innlegg.

- Sikkerhet er imidlertid så mye mer, poengterer Iversen. Det handler blant annet også om hvordan vi møter ustabile personer,

personer som har en diagnose eller personlighetsforstyrrelse, eller som befinner seg i en akutt livskrise. Hvordan skal vi møte disse menneskene for å sikre at vi ivaretar deres, publikums og vår egen sikkerhet?

- I jordskifteretten handler sikkerhet om alt fra trygghet for hvordan du agerer om du mottar en bombetrussel, til trygghet for hvordan du forholder deg til flåttbitt, sier jordskifterettsleder Anbjørn Ness. Hendelsene er selvsagt svært ulike, men begge krever at HMS-arbeidet er satt i et godt system.

Når det verste skjer

Både interne og eksterne foredragsholdere bidro gjennom dagen. Administrasjonssjef Christin Hermann holdt innlegget «Når det verste skjer», som tok utgangspunkt i to eksterne krisecases og krisestabsteori, mens sikkerhetsleder i DA Kjell Arne Reisch, konkret tok for seg sikkerhet i domstolene.

Psykologspesialist Svein Øverland, fra sentral Fagenhet for tvungen omsorg ved St. Olavs Hospital, ga faglig funderte tips og råd til hvordan vi bør møte ustabile personer i rettsmøter, i ekspedisjonen eller som parter i en jordskiftesak. I noen tilfeller er vi kjent med rus-, vold- eller helseproblematikk, i andre tilfeller kan selve situasjonen utløse en reaksjon.

Tematikken er stor og kompleks, med Øverland gikk systematisk til verks i løpet av den halvannen timen han hadde til disposisjon. Uten manus eller andre hjelpemidler delte han raust av både teoretisk kunnskap og praktisk erfaring.

Øverland ga konkrete eksempel på hvordan personer med borderline, narsissisme og diverse personlighetsforstyrrelser typisk både vil argumentere og opptre, og hvilken atferd man skal se etter som «varsel».

Dommerfullmektig Kjell Are Strøm, rådgiver Jorun Johnsen, førstekonsulent Gunvor Østerås og jordskiftedommer Helge Grut. Gjennom gruppearbeid ble det testet ut om tiltakskortene var enkle å oppfatte i en stresset situasjon.

Administrasjonssjef Christin Hermann, fagleder for avdeling for service, sikkerhet og teknologi Vibeke Holte og felles verneombud Kristin Fiske var ansvarlig for den praktiske gjennomføringen av dagen.

Dramatiserte tiltakskortene

De domstolansatte bidro også aktivt selv, da det ble tid for gruppearbeid. Hver gruppe fikk to oppgaver, med svært korte frister, for å illustrere tidspress man har under akutte hendelser.

I den ene oppgaven skulle gruppene sette seg inn i hvert sitt tiltakskort, og presentere dette for de øvrige ansatte etter 10 minutter. Hensikten var å avdekke om tiltakskortene var enkle å forstå i en stresset situasjon. De

“ I jordskifteretten handler sikkerhet om alt fra trygghet for hvordan du agerer om du mottar en bombe-trussel, til trygghet for hvordan du forholder deg til flåttbitt ”

Jordskifterettsleder Anbjørn Ness

ansatte ble oppfordret til å presentere svaret på en minneverdig måte, og domstolenes medarbeidere tok denne oppgaven like alvorlig som alle andre arbeidsmessige gjøremål.

De fleste tiltakskort ble presentert gjennom en dramatisert framstilling og rekvisitter som «bombekoffert» og «kniv» bidro til meget realistiske framstillinger av aktuelle hendelser. Det samme gjorde en verbal lekse, framsatt av en

domstolansatt med nordnorsk bakgrunn, som eksemplifiserte hva man kan komme ut for at arbeidsrelaterte trusler, for eksempel i en barnefordelingssak.

En bra dag på jobb!

Dagen før sikkerhetsdagen ble det gjennomført en ikke-varslet brannøvelse på tinghuset, mens det var normal aktivitet på tinghuset. Øvelsen ble evaluert på sikkerhetsdagen. Evakuering gikk effektivt og prosedyrene fungerte utmerket. Noen forbedringsområder ble også avdekket, og dermed er det all grunn til å si at øvelsen var vellykket.

– Gjennom sikkerhetsdagen fikk vi jobbet konkret med rutinearbeid, samtidig som vi prioriterte inn tema som innbød til refleksjon og ettertanke, sier Iversen og Næss. Når de ansatte i ettertid gir oss gode tilbakemeldinger er det all grunn til å konkludere med at dette ble en bra dag på jobb!

Domstolkommisjonenens medlemmer

Sorenskriver Yngve Svendsen, Kristiansand (leder), Høyesterettsdommer Inger-Cecilie Østensen Berglund, Oslo, Lagdommer Nils Asbjørn Engstad, Tromsø, Jordskifterettsleder Vidar Otterstad, Førde, Direktør i Domstoladministrasjonen Sven Marius Urke, Trondheim, Førstestatsadvokat Anne Margrete Katteland, Drammen, Advokat Inger Marie Sunde, Stavanger, Professor Ragna Aarli, Bergen, Førsteamanuensis Jostein Rosfjord Askim, Oslo, Forskningsjef Erling Røed Larsen, Oslo, Samfunnsøkonom Steinar Juel, Sandvika, Professor Arne Krokan, Nittedal, Administrerende direktør Inger-Marie Sperre, Ålesund, Tidligere stortingsrepresentant Carl Ivar Hagen, Oslo, Varaordfører Bjørge Tysdal Moe, Stavanger.

Kommisjonen som skal utrede ulike forhold rundt domstolene, som blant annet domstolstruktur og domstolenes og Domstoladministrasjonens uavhengighet, hadde sitt første møte i Oslo tinghus i september. Kommisjonen skal arbeide i tre år, og levere en NOU til Justisdepartementet.

Jordskifte for saksbehandlarar

– Etter denne samlinga er vi betre skikka til å møte publikum på ein god og kompetent måte, samtidig som mange nok kjem til å sjå moglegheiter for nye og andre oppgåver i tillegg til dei vi har i dag. Dette seier Merethe Ekerhaugen, saksbehandlar i Vestoppland- og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og medlem i kompetansekomiteen for administrative og tekniske funksjonar.

Av Åste R. Ruud

Nytt og klart aktuelt

19. september blei 54 saksbehandlarar frå jordskifterettane og lagmannsrettane som jobbar med anke over jordskiftesakar samla i det nye kompetansetiltaket Jordskifte for saksbehandlarar.

Dei skulle mellom anna få auka forståing for jordskifteprosessen, dei skulle få auka fagleg tryggleik og dei skulle få styrka det fagleige nettverket.

Merethe Ekerhaugen fortel

– Hovudtemaet var den nye jordskiftelova, dei ulike sakstypene, prosessreglane og nokre av grunnprinsippa i jordskiftelova. Vi hadde og om dei ulike formene for avgjerd, om å rettleie partar, utfylling av kravskjema, om rettsbok, om saksbehandling ved anke og noko om sakskostnader. Dagen var ein blanding av forelesing, diskusjonar og presentasjonar av kva gruppene hadde kome fram til.

– Vi saksbehandlarar jobbar med mykje ulikt. Denne samlinga, sjølv om den gjerne skulle vore på meir enn ein dag, ga oss god kjennskap til oppgåvene jordskifterettane har i dag. Og vi lærde ikkje berre kva vi skal gjere, men også kvifor vi gjer som vi gjer.

Samlinga ga også inspirasjon til å sjå etter nye arbeidsoppgåver ved kontoret med tanke på å kunne avlaste dommarane, fortel Ekerhaugen. – Jo meir vi forstår av jordskiftepro-

Frå venstre: Gruppeleiarane Merethe Ekerhaugen, Jeanett Kjærstad, Ranveig Øverby, Hilde Erdvig, Hilde Jorunn Hanssen og Åshild Harnes.

sessen frå ei sak kjem inn til saka er avslutta, jo betre kan vi avlaste og hjelpe dommarane.

Gode førebuingar

Dagen før samlinga fekk saksbehandlarane som skulle leie gruppene opplæring som gruppeleiarar. Ekerhaugen var ein av dei. Ho opplevde at erfaringa med å ha egne gruppeleiarar var svært god.

– Gruppeleiar leia diskusjonane og presenterte resultatane frå gruppene. Denne måten å drive prosessen på var veldig effektiv. Når det skal diskutast, og i sær når resultatane skal presenterast i plenum etterpå, gjer det ofte noko med gruppa. Då dette arbeidet blei tatt hand om av gruppeleiarar som var valde på førehand, opplevde vi at både arbeidet og diskusjonane i gruppene gikk veldig smidig. Det blei ein god og kreativ prosess i gruppene.

Mange idear på søk etter nye oppgåver

– Etter samlinga er Ekerhaugen ganske sikker på at fleire også vil sjå moglegheiter og kan hende finn nye oppgåver på arbeidsplassen.

– På den måten kan saksbehandlarane kanskje finne oppgåver som avlastar dommarar.

– I gruppediskusjonane kom det opp fleire idear til nye oppgåver.

Som på andre arbeidsplassar er det stort spenn mellom tilsette. Nokre har meir enn nok oppgåver, andre ønskjer seg fleire og andre oppgåver, fortel Ekerhaugen.

Oppgåvene vil endre seg i framtida

Ekerhaugen tenkjer at oppgåvene også vil endre seg framover.

– Eg tenkjer nok at oppgåvene vil endre seg i framtida. Det vil for eksempel vere interessant for oss saksbehandlarar å delta i rettsmøte. Blir vi med ut på rettsmøte, får vi større eigarforhold til sakene, vi blir kjende med partane og kan hjelpe både på telefon og ved oppmøte på ein annan måte enn før, tenkjer ho. – Det er også eit spørsmål om kapasitet. Det er kan hende lettare for ein større jordskifterett enn for dei minste, å finne plass til varierte oppgåver for saksbehandlarane.

– Uansett var dette ein svært inspirerende dag, og det var ein inspirert gjeng som drog frå samlinga.

Vi kjenner nå mykje betre til kva som ligg bak dei faglege prosessane i jordskifteretten, avsluttar Merethe Ekerhaugen. – Vi har nok blitt meir bevisste saksbehandlarar, og vi er også betre skikka til å hjelpe partar som både kjem innom og som ringjer.

54 saksbehandlarar frå jordskifterettane og lagmannsretten var til stades på samlinga.

Frå venstre: Ragnhild S. Jetlund, leiar av seminaret og innleggshaldar, hovudforelesar Magne Reiten og Merethe Ekerhaugen.

Dommerne i USAs høyesterett

USAs høyesterett til høyre

Høyesterett i USA spiller en betydelig politisk rolle. Ved å plassere politiske likesinnede i Høyesterett kan presidenter ha stor innflytelse i flere tiår etter at de har gått av. Donald Trump har nå en gylden sjanse ved at flere dommere nærmer seg avgang. Trump kan flytte USA mange skritt til høyre hvis han nå får sjansen til å utnevne to-tre dommere.

Av Erling Moe

Viktig for valget

Norske dommere er ikke spesielt kjent i opinionen, heller ikke dommere i Høyesterett. I USA er det annerledes. Ved presidentvalget i 2016 oppga 63 prosent av de registrerte velgerne at utnevning av nye dommere til Høyesterett var «svært viktig» for deres stemmegiving, ifølge Pew Research Center. Dette spørsmålet var like viktig for velgerne som utdanningspolitikk, og viktigere enn miljøvern og handelspolitikk. Ikke overraskende var engasjementet sterkest hos liberale demokrater og konservative republikanere. Av de konservative republikanerne var det 77 prosent av velgerne som svarte at dette var svært viktig for deres stemmegiving. Trump la også betydelig vekt på utnevning av dommere

til Høyesterett i valgkampen, og sa at han ville utnevne dommere som følger Grunnloven. Trump følger de såkalte «originalistene» som vil tolke den 200 år gamle grunnloven bokstavelig, noe som blant annet er begrunnelsen for å tillate håndvåpen.

Trump gjorde et svært godt valg blant de såkalte evangeliske kristne, som spesielt ønsker å snu lovgivningen når det gjelder abort og homofili.

Flere nye dommere?

Den svært konservative dommeren Antonin Scalia døde i fjor vår, og det republikanske flertallet i Senatet nektet å godkjenne president Obamas kandidat. Dermed var det en dommer i minus i over ett år, til Trump kunne

nominere Neil Gorsuch.

Med Gorsuch på plass er balansen i domstolen slik den har vært i flere år: Fire liberale dommere, fire konservative dommere, og en «vippedommer». Den siste er dommer Kennedy, utnevnt av president Reagan. Han har de siste årene beveget seg mot venstre, og inntatt liberale standpunkter i flere saker.

President Trump skal ha uttalt i høst at han regner med å utnevne tre nye dommere i sin presidentperiode. Dommer Ginsburg er 84 år og har vært syk, dommer Kennedy er 81 år og har hintet om at han kan trekke seg, og Trump er sitert på at dommer Sotomayor har dårlig helse. Ginsburg er en helt blant USAs liberale, men mange mener at hun ved å ikke trekke seg under Obama nå gir Trump sjansen

til ytterligere å flytte domstolen politisk. Det var en tilsvarende situasjon med John Paul Stevens som var 90 år da han gikk av i 2010. Han ventet til George Bush hadde gått av som president, og Obama var på plass, for å unngå at en konservativ skulle erstatte ham.

Med tre-fire konservative dommere kan president Trump plassere Høyesterett godt til høyre i tretti-førti år.

Ekspertseminar i Bergen

Universitetet i Bergen arrangerte i august i år, i samarbeid med Fritt Ord, et seminar med to av de fremste ekspertene på USAs høyesterett. Profssor Lee Epstein har analysert dommernes stemmegiving over flere år, og mener at det på bakgrunn av slike analyser er mulig å forutse hvordan dommerne vil forholde seg til framtidige saker. Adam Liptak følger Høyesterett for The New York Times, og er en av de fremste rettskommentatorene i USA. Begge foreleste blant annet for norske og utenlandske forskere om utviklingen av Høyesterett, og hvordan domstolen kan utvikle seg under president Trump.

Adam Liptak gikk blant annet i gjennom hvilke saker som kommer til Høyesterett i den nye sesjonen som startet i oktober og varer til juni. En av disse sakene dreier seg om hvordan valgkretser endres i USA for å tjene bestemte partier, noe som er svært utbredt.

Det er første gang Høyesterett drøfter dette spørsmålet som kan ha stor betydning for utfallet av valg. Saken kommer til Høyesterett fordi det hevdes at endringer av valgkretser på en slik måte (såkalt «gerrymandering») er i strid med Grunnloven.

Bryllupskake til Høyesterett

En spesiell sak som kommer til behandling denne sesjonen er striden om en bryllupskake. En baker i Colorado nektet å bake en kake til et homofilt par, fordi det var i konflikt med bakerens religiøse overbevisning. Saken havner i Høyesterett fordi bakerens holdning kan være diskriminerende mot homofile. Adam Liptak mener at utfallet er helt åpent. På den ene siden har Høyesterett de siste årene avsagt liberale dommer når det gjelder homofile. Men domstolen har også gitt bedrifter som tar religiøse hensyn medhold, blant annet ved å ikke tilby ansatte preventiver.

Så kommer kanskje president Trumps innreiseforbud fra enkelte land opp for domstolen. Nå har en dommer på Hawaii avvist forbudet for andre gang. Gamle travere som abort og våpenkontroll kan også komme tilbake til Høyesterett. Konservative kristne drømmer om å få omgjort avgjørelsen fra 1973 som tillater abort. Trumps utnevning av nye dommere kan gjøre det mulig.

Adam Liptak og Lee Epstein

Seminalet om USAs Høyesterett samlet forskere fra USA og Tyskland i tillegg til Norge.

Et nytt trussel- og risikobilde i cyberspace

Cyberangrep er i ferd med å skape et nytt trussel- og risikobilde hvor våre vitale nasjonale interesser kan være truet. Andre lands statlige aktører kan utgjøre en vesentlig del av risikobildet, og påvirke Stortingsvalg. Vi må ha en best mulig cybersikkerhet og vern mot terrorangrep og cyberangrep på vårt samfunn i fremtiden.

Store utfordringer

Norge er et av verdens mest digitaliserte land og står overfor store utfordringer i behovet for å gjennomføre tiltak for å forebygge og verne landet, både for forsvaret av Norge mot krigslignende cyberangrep, og mot alvorlige cyberangrep og annen cyberkriminalitet. Et større cyberangrep kan sette ut av spill viktige samfunnsfunksjoner, for eksempel innen olje- og kraftforsyning, telekommunikasjon, finans, kringkasting, transport, og helsevesen.

Forebyggende tiltak

Forebyggende tiltak mot cyberkriminalitet er meget viktig. De forebyggende tiltak som i dag kan være nødvendige mot globale cyberangrep og annen alvorlig cyberkriminalitet som opererer helt uavhengig av nasjonale landegrenser kan deles inn i fire hovedområder. Det er for det første nødvendig å tilføre politiet og institusjoner for cybersikkerhet kunnskap om kjente former for cyberkriminalitet. For det andre er det nødvendig å oppdatere eller innføre særskilte straffebestemmelser, hvor straffelovgivningen ikke gir et tilstrekkelig vern. For det tredje er det nødvendig å utvikle hensiktsmessige internasjonale cybersikkerhetstiltak for styring og kontroll av lagring og kommunikasjon av data og informasjon både nasjonalt og internasjonalt. For det fjerde en mulighet til forsikring mot cyberkriminalitet, slik at forsikringsselskapene gir økonomisk trygghet til forsikringstageren, og setter samtidig standarder for hva som kreves av forebyggende cybersikkerhetstiltak. Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) har høsten 2015 avgitt sin rapport "Sikkerhetsfaglige råd", og presenterer 72 anbefalte tiltak.

Statsministerens kontor

Først og fremst foreslår jeg at Statsministerens kontor bør styrkes. Det er Stats-

ministeren som er landets øverste politiske leder og som sitter med det overordnede ansvar for Norges cybersikkerhet og beredskap. Jeg foreslår at Statsministerens kontor bør få et mer direkte ansvar og rolle i tiltak som omfatter å styrke den nasjonale cybersikkerheten og vernet mot cyberangrep og annen alvorlig cyberkriminalitet. Dette arbeidet bør ledes av en statssekretær for å få en effektiv politisk gjennomslagskraft. Det bør også kunne vurderes etablering av en nasjonal sikkerhetsrådgiver.

Et Sikkerhets- og beredskapsdepartement

Det bør på ny vurderes å etablere et Sikkerhets- og beredskapsdepartement som bør få ansvaret for den nasjonale cybersikkerheten. Jeg foreslår at dette forslag fra Sårbarhetsutvalget av 2000 (Willoch-utvalget) nå vurderes i et cybersamfunn av i dag. Det globale cybersamfunn har skapt en helt annen situasjon i 2017 og klargjort behovet for en vesentlig bedre sikkerhets- og beredskapspolitikk, som også omfatter cybersikkerhet. Andre land har etablert et særskilt departement for sikkerhet- og beredskap, blant annet USA med Department of Homeland Security.

Justis- og beredskapsdepartementet bør etter min mening deles i to departementer, og departementet bør på ny få betegnelsen Justisdepartement. Etablering av et særskilt departement for sikkerhet og beredskap vil medføre en mer samordnet og effektiv nasjonal cybersikkerhet- og beredskap. Utviklingen av cyberspace har også ført til at internasjonale tiltak for cybersikkerhet, samtidig blir en vesentlig del av våre nasjonale cybersikkerhetstiltak. Riksrevisjonen har kritisert at ansvarlige departementer ikke har fulgt opp cybersikkerheten godt nok, og

at det er store svakheter i behandlingen av samfunnsviktige data.

Politiadministrasjonen

Det bør etter min mening nå vurderes om politiet skal få sin Politiadministrasjon på samme måte som Domstoladministrasjonen, direkte underlagt Statsråden i Justisdepartementet og undergitt Stortingets styring og kontroll, og ledet av en Rikspolisjef slik som i andre nordiske land. Det har nå gått femten år side Politidirektoratet ble opprettet. Virkningen ved å ha en administrative enhet også i Justisdepartementet, har ført til en dobbeltbehandling og til en uklar rolle- og arbeidsfordeling. I tillegg har behandlingen av Politidirektoratet som en form for sekretariatfunksjon medført en omfattende detaljstyring. Jeg foreslår at det oppnevnes et nytt utvalg for å utrede behovet om en eventuell omorganiseringen av den sentrale politiforvaltning, som også bør inkludere en utredning om påtalemyndigheten i politiet skal underlegges Riksadvokatens administrasjon. Utvalget bør ledes av Riksadvokaten.

Straffelovgivning

For å kunne etablere strafferettslige standarder i cyberspace, må straffebestemmelsene bli utformet så klare, entydige og presise som mulig. Rettsanvendelsen må ikke baseres på utflytende tolkninger av eksisterende straffebestemmelser som ble vedtatt for andre formål enn informasjons- og kommunikasjonsteknologien, eller som rammer bare tilfeldig og perifer atferd i cyberspace. En av de viktigste formål med straffelovgivningen er å forebygge straffbare handlinger, og dette gjelder også for lovgivning om cyberkriminalitet. De prosessuelle elementer i etterforskningen og påtale av cyberkriminalitet må også inkludere virkemidler som tar vare på fundamentale rettigheter til personvern og menneskerettigheter, og at disse svarer med våre internasjonale forpliktelser. Forebyggende virkemidler, etterforskning, påtale og domstolsbehandling må baseres på lovgivning og være under domstolskontroll, og de rettigheter som har et vern offline må også få anvendelse som et vern online.

Se også www.cybercrimelaw.net

“Et større cyberangrep kan sette ut av spill viktige samfunnsfunksjoner, for eksempel innen olje- og kraftforsyning, telekommunikasjon, finans, kringkasting, transport, og helsevesen.”

Kjemper for vern fra cyberkriminalitet

– Cyberangrep har skapt et nytt trussel- og risikobilde som truer våre nasjonale interesser. Det sier tidligere sorenskriver Stein Schjølberg. Han er en internasjonal ekspert på området og brukes av både Interpol og FN.

Av Tage Borøchstein

– Min største bekymring er at vi mangler et godt nok internasjonalt vern for cyberkriminalitet. Dette er en utvikling som bare har blitt mer og mer tydelig for meg siden jeg først begynte å interessere meg for datakriminalitet på 1970-tallet, sier han. Schjølberg var den som lanserte begrepet «datakriminalitet» her til lands. Det skjedde da han jobbet ved Oslo politidistrikt på midten av 1970-tallet. Sammen med nå avdøde professor Jon Bing utviklet han noe av den fremste ekspertisen i verden på datakriminalitet og det som senere skulle utvikle seg til cyberkriminalitet.

– Globale cyberangrep som for eksempel «WannaCry ransomware» (angrep i mai 2017 som rammet 150 land og 230 000 computere) viser hvilke trusler offentlig forvaltning, næringsliv og enkeltpersoner kan utsettes for. Cyberangrep mot nasjonale valg antas å ha funnet sted, sier Stein Schjølberg. Og han tilføyer at det var en helt riktig beslutning regjeringen vedtok i forbindelse med det siste stortingsvalg, da den foreløpige opptellingen av stemmene ble gjort manuelt.

Vil ha en Genevekonvensjon

Schjølberg mener en at ulike rettsregler land imellom skaper en stor sårbarhet overfor en trussel som per definisjon er internasjonal. I dag kan straffbare handlinger gjennomføres med lav risiko for å bli straffeforfulgt.

– Det trengs en Genevekonvensjon for å samordne og effektivisere det internasjonale samfunns innsats. Da legger vi også til rette for internasjonale standarder på området. I tillegg trengs en internasjonal straffedomstol. Et slikt samarbeid mellom stater er kun mulig gjennom et FN-rammeverk, sier Schjølberg. Dette er en sak han har tatt til orde for blant annet som medlem i ekspertgruppe for Interpol.

– Seksuelle overgrep mot barn via nettet er internasjonalt ansett som cyberkriminalitet, og er bare ett eksempel på ett område som krever internasjonale tiltak. Jeg er i ferd med å lage et nytt forslag til en FN traktat om dette og er invitert som foredragsholder på en FN konferanse i Bangkok i oktober, sier den pensjonerte sorenskriveren og aktive cyberkriminalitetsbekjemperen.

Se kronikk av Stein Schjølberg på motstående side.

Stein Schjølberg

FAKTA:

- Stein Schjølberg var ansatt ved Oslo politikammer fra 1968 til 1984. Han har siden vært dommer i Oslo byrett og sorenskriver i Brønnøy og i Moss. Han gikk av som dommer i 2013. Schjølberg har vært ekspert på cyberkriminalitet og global rettshåndhevelse av cyberkriminalitet i flere tiår.
- Han har også skrevet flere bøker om emnet. I 2017 kom «Cyberkriminalitet» som redegjør for straffebestemmelser og gir en oversikt over de tiltak politi og påtalemyndighet kan gjennomføre. Den er også et oppslagsverk for tolkningen av lovbestemmelser i straffelov og straffeprosesslov.
- Se mer på www.cybercrimelaw.net.

Seniorrådgiver Jan Havsås Nordstrøm gir oss glimt fra domstolenes historie

Domstolstrukturens utvikling i første instans

I 1814 bestod de faste førsteinstansdomstolene av 20 byfogdembeter og 62 sorenskriverembeter, til sammen 82 "underretter". Alle var de fullfaglige enedommerembeter. Noen særdomstoler og standsdomstoler fantes også, men det er en annen historie.

Frem til 1980-årene ble domstolstrukturen endret på to måter, ved deling av embeter og ved etablering av byretter. En domstol kunne deles på to måter, geografisk deling av embetsdistriktet eller faglig deling innen samme distrikt. Typisk ble byfogdembeter delt faglig og sorenskriverembeter delt geografisk. De eldste byrettene ble opprettet ved faglig deling.

Endringene ble drevet frem av økt saksmengde, som igjen hadde andre årsaker. Det var også stadig omreguleringer av underrettsdistriktene eller domssognene ved at kommuner ble flyttet for å fordele saksmengden mest mulig jevnt.

Fra 1980 fikk vi andre endringer som var styrt av et nytt syn på domstolenes ytre og indre organisering, oppgavesammensetning og oppgaveløsning, ny teknologi og endringer ellers i samfunnet.

Faglig deling av byfogdembeter

Den tidligste og mest omfattende delingen etter fagkrets fant sted i Oslo (Kristiania) da det fullfaglige byfogdembetet ble delt i flere omganger 1840-1867. Den tradisjonelle løsningen med geografisk deling av rettsdistriktet ble diskutert og forkastet som vanskelig å gjennomføre innenfor en storby. Resultatet ble opprettelsen av den første byretten i 1867 etter mønster av Hof- og Stadsretten i København. (Ot.prp. nr. 51 1857, Ot.prp. nr. 41 1859-1860, Rett på sak nr. 1-2013)

På slutten av 1800-tallet ble det i Bergen og Trondheim og noen år senere i Stavanger opprettet egne kriminaldommerembeter som overtok straffesakene fra byfogdembetene. Ny faglig deling fant sted da byretter ble opprettet, i Bergen 1900 og i Trondheim og Stavanger 1920.

Saksområdet til de fire byrettene som ble opprettet før sivilprosessreformen 1927 var sivile saker og straffesaker. Byfogdembetene besto som spesialdomstoler fordi byrettsmodellen under den gamle rettergangsordningen ble ansett som lite egnet for spesialprosesssakene. Noen få byer hadde byskrivere med ansvar for tinglysing i stedet for byfogden.

Byrettene

Her handler det om byretten som organisasjonsform, ikke om benevnelsen på domstolen i en by. Byrettsmodellen ble som nevnt introdusert i Norge i 1867. En byrett hadde en justitiarius som domstolleder og minst to andre dommere.

Byrettenes kontor var under den gamle rettergangsordningen organisert som en selvstendig enhet under en justissekretær. Etter sivilprosessreformen i 1927 måtte byrettsmodellen endres og arbeidet organiseres på en annen måte. I 1941 fikk Oslo byrett den første kontorsjefstillingen i domstolene. Den neste domstolen var Oslo skifterett i 1979, men funksjonen som kontorsjef hadde eksistert flere steder før stillingsbetegnelsen kom.

Kristiansand byrett var den eneste byretten som ble opprettet mellom 1920 og 1970 og den første som var fullfaglig og som omfattet både by- og landkommuner. I ettertid kan vi si at Kristiansand byrett fra 1957 representerte fremtidens domstolløsning. Fra 1970 fikk vi flere fullfaglige byretter der hvor det hadde vært fullfaglige byfogdembeter.

Faglig deling av sorenskriverembeter

Noen få sorenskriverembeter ble delt faglig. Aker med sitt distrikt rundt Oslo ble delt to ganger, først i 1897 ved at det ble opprettet et kriminaldommerembete som fikk skifteforvaltningen i tillegg til straffesakene, så i 1918 da et herredsskriverembete ble opprettet med ansvar for tinglysing. Aker kommune ble slått

sammen med Oslo i 1948, men kommunegrensen fortsatte å bestå som intern delingsgrense for skifteforvalter- og byskriverembetene i Oslo.

Midthordland med sitt distrikt rundt Bergen ble delt i 1922 da Midthordland (senere 'Midhordland') herredsskriverembete ble opprettet og fikk byfogdsakene.

Sorenskriverembetene i Asker og Bærum ble delt faglig da de ble omorganisert i 1972. Det ble opprettet en herredsrett som ble organisert som en byrett med sivile saker og straffesaker og et herredsskriverembete som fikk byfogdsaker, dvs. de andre sakene. Dette var første gangen byrettsmodellen ble brukt utenfor byene.

De siste spesialdomstolene ble opprettet i Skien og Porsgrunn i 1973 da sorenskriverembetene ble slått sammen og sakstypene delt mellom en byrett og et byfogdembete med samme saksfordeling som i Asker og Bærum.

Geografisk deling av sorenskriverembeter

Sorenskriverembeter er alltid blitt delt geografisk når arbeidsmengden ble for stor, fra dansketiden og inn i vår tid, den siste gangen visstnok i 1959. Vi skal se nærmere på et typisk eksempel på dette fra en periode med mange delinger, delingen av Øvre Romerike sorenskriverembete i 1844. Da ble sorenskriverembetene i Eidsvoll og Nes opprettet. De ble slått sammen igjen i 2006 til Øvre Romerike tingrett. Lignende reverseringer av gamle delinger har vi hatt flere steder.

Foranledningen til delingen var at den 72 år gamle sorenskriveren Borchsenius fikk tillatelse til å gå av med pensjon. Pensjonsansvaret lå på embetet. I utlysningen i Departements-Tidende ble sorenskriveren i Eidsvoll forpliktet til å dekke 300 spesidaler, og sorenskriveren i Nes 700 spesidaler av pensjonen. Forgjengeren døde imidlertid før de nye embedsmennene tiltrådte.

De to nye sorenskriverne ble videre pålagt

å dekke utgiftene til delingen av arkivet, til avskrifter av protokoller som ikke kunne deles og til nye panteregistre (grunnbøker). Sorenskriverne var den gangen lønnet av sportlene, så en deling medførte dermed ingen utgifter for statskassen.

Fra enedommerembeter til flerdommerdomstoler

Man var lenge skeptisk til å ha to likestilte embetsmenn ved en domstol. Da justiskomiteen diskuterte en omorganisering i 1956, uttalte de: «Komitéen mener det er grunn til å frykte for at det lett vil oppstå gnidninger og uoverensstemmelser mellom de to embetsmenn og at det kan komme til å gå ut over embetet.» [Budsjettnstilling nr. 62 1956 og St.prp. nr. 1 1957]

De få «embetene» som hadde to dommere hadde en indre deling av ansvaret mellom embetsdommerne, saklig eller geografisk og/eller de disponerte hvert sitt mannskap. Delingen av personalet mellom embedsmennene var en arv fra den tiden da funksjonærene var ansatt hos embedsmannen og ikke i staten.

Det totale antallet domstoler i første instans var ganske stabilt i 1960- og 1970-årene. I 1969 var det 91 sorenskrivere, 14 byfogder i tolv byer, 5 byretter, 2+1 skifteforvaltere ved Oslo skifterett og 4 byskrivere i tre byer (Oslo, Bergen og Trondheim), til sammen 116 domstoler eller embeter med eget budsjett i første instans. [Statsbudsjetter mv. på stortinget.no

og nb.no/statsmaktene]

Vendepunktet i overgangen fra den klassiske enedommermodellen kom i 1985 da de første herredsrettsdommerne ble utnevnt ved fem sorenskriverembeter. Samtidig åpnet man for dommerfullmektiger ved de fire gamle byrettene. Det skulle ikke lenger være noen forskjell på domstolene.

I løpet av 1980-årene ble det slutt på den indre delingen både ved Oslo byskriverembete, Oslo byfogdembete og Oslo skifterett. Selv om Oslo skifterett fra 1971 formelt var organisert etter byrettsmodellen, krevde det en sterk og nytenkende leder som skifterettssjustitiarius Anna Louise Beer for å gjennomføre byrettsorganiseringen personalmessig 1988-1989.

Forvaltningssaker og administrative oppgaver

Forvaltningsoppgaver har alltid blitt skilt ut fra byfogd- og sorenskriverembetene, både lokalt og sentralt. Oppgavene var i sin tid blitt lagt til embetene da det var få andre alternativer. I 1980-årene begynte forvaltningssaker systematisk å gå ut av domstolene. Det samme gjaldt administrative oppgaver i sakstyper som domstolene beholdt. Begge deler var stort sett funksjonæroppgaver.

Først gikk tinglysingsoppgaver til Løsøreregisteret i 1981. Gebyrsentralen overtok innkreving av gebyr og sideutgifter i namssaker i 1983. Handelsregistrene ble overtatt av

Foretaksregisteret i 1988. Bobestyrerne overtok administrative oppgaver i offentlig skifte av dødsbo i 1991. Konkursregisteret overtok administrative oppgaver fra domstolene i konkurssaker i 1993. Senere har flere små og store oppgaver gått ut til andre etater.

De første registrene i Brønnøysund sentraliserte og digitaliserte administrative oppgaver (tjenester) i fagsaker som lå i domstolene. De ble først lagt til Brønnøy sorenskriverembete. Da Brønnøysundregistrene ble skilt ut og etablert som en egen etat i 1988 var Brønnøy sorenskriverkontor for lengst blitt det største i landet med mer enn 100 ansatte.

Tingretten

Tingrettsmodellen ble forberedt i NOU 1980: 12 Distriktsrettene – herreds- og byrettene i framtiden. Her satte Domstolsutvalget kursen mot en førsteinstansdomstol som skulle være likt organisert i by og land, og alle domstolledere skulle kalles «sorenskriver». De la frem det første sammenslåingsprogrammet som ble forsiktig fulgt opp. Det skulle være færre, større og fullfaglige domstoler. Utvalget ville beholde de fleste forvaltningsoppgavene i domstolene, men ikke rettens funksjonsbetegnelser.

Navnet på den fremtidige førsteinstansdomstolen ble senere diskutert i flere omganger. Tyve år senere ble som kjent resultatet ikke «distriktsrett», men «tingrett».

Norske spøkelseshus skaper eiendomskrøll

Over hele Norge finner du titusenvis av spøkelseshus. De skaper rot i papirer, trøbbel i eiendomssalg og fyrer opp nabokrangler. Nå er forskere i gang med å finne dem – for å bli kvitt dem.

Av Morten Ellingsen, forskning.no og Iwar Arnstad

Mange steder står det hus som er registrert på eiendommer som egentlig ikke finnes. Dette kaller forskerne spøkelseshus eller spøkelseseiendommer. (Arkivbilde)

Visste du at Norgeskartet er ganske annerledes enn det virkelige Norge? I alle fall når det gjelder eiendom. Her er det mye rart. Historisk sett har registreringen av eiendommer, hvem som eier og hvilke rettigheter de har vært svært ulikt rundt om i landet.

I 1978 fikk vi Delingsloven som sikret at måling, merking og registrering av eiendommer skjedde på samme måte over hele landet.

Før den tid var det svært ulike måter å gjøre dette på, og det bærer registrene preg av. Da var det ofte helt vanlige folk uten særlig kompetanse på eiendomsregistrering som ordnet opp.

Eiendommer som ikke finnes

Resultatet er at eiendomsregisteret er ganske mangelfullt. Veldig mange steder står det hus

som er registrert på eiendommer som egentlig ikke finnes. Dette kaller forskerne spøkelseshus eller spøkelseseiendommer.

I 2016 var 72 000 grunneiendommer, altså der du eier tomten som huset er bygget på, såkalte spøkelser. Det utgjør tre prosent av alle grunneiendommer, forklarer forskerne Einar Hegstad og Leikny Gammelmo ved Institutt for eiendom og jus i en artikkel på

nettsidene til Norges Miljø- og Biovitenskaplige Universitet.

For festgrunn, altså der du eier huset ditt, men leier tomten det står på, var nesten 16 000 spøkelseseiendommer. Det utgjør ti prosent av alle festetomter.

Men har egentlig dette noe å si? Ja, dette er et problem som skaper utfordringer for mange, ifølge forskerne. Hvis grenser og rettigheter og lovlighet er uklart, er det mye som kan gå galt.

Det kan bli vanskelig å få tillatelse til utbygging og utvikling av en eiendom som kommunen ikke vet om, det kan bli trøbbel med naboene dersom ingen vet hvor grensen går, og eiendomsmeglere risikerer å gi ut feil opplysninger ved boligsalg.

– Noen ganger når vi søker etter en eiendom så kommer den ikke opp. Den finnes ikke i kartet. Søker vi på adressen vil vi kanskje komme til huset, men det vil ikke være noen streker i kartet som viser hvor eiendommen er. Streker som skal vise hva som er din hage og hva som er naboen sin. De er som spøkelser. Vi ser dem ikke, skriver Hegstad og Gammelmo.

Det kan få store konsekvenser, særlig om noen har hus eller hytte på eiendommen eller lån med pant i eiendommen.

Her må forskerne frem med gamle dokumenter, kart og avtaler, og prøve å rekonstruere hva som har skjedd. Hvem har solgt hva til hvem når og med hvilke rettigheter? Det kan bli løst med ny oppmålingsforretning, der grensene fastsattes og måles opp, og matrikkelen oppdateres. Er partene uenige om hvem som eier hva kan saken ende i retten, som en jordskiftesak eller i de ordinære domstolene.

Norges ivrigste spøkelsesjegere

Spøkelseshusene får aldri de store overskriftene i mediene, men dette er problem som mange jobber med å løse.

Over hele landet jobber kommuner, eiere, landmålere, eiendomsmeglere, kartverk, forskere og naboer med å avdekke spøkelsene og få dem registrert.

Disse spøkelsesjegerne er på en måte eiendomsbransjens svar på den populære filmmarkeologen Indiana Jones. De må ta seg gjennom gamle, støvete, mørke ganger og åpne dørene inn til rommene hvor ingen har vært på mange tiår: fjernlageret. Her må de snuse seg frem til akkurat riktig boks og tråle igjennom dokument på dokument for å finne skatten: Et eller annet dokument som forteller historien om hva som har skjedd med en eiendom.

Og når dokumentet er funnet, gjenstår ofte den vanskeligste jobben: Å tyde den gamle

Jordskiftedommer Audun Bruflot mener at avdøde hjemmelshavere er et større problem for jordskifterettene da det ikke er pliktig å tinglyse hjemmelsoverganger.

håndskriften. Her må det ofte bare de dyktigste og mest erfarne spøkelsesjegerne som klarer å tyde tegnene som nesten er uleselige for alle andre.

I de fleste sakene finner de en løsning, og spøkelseshusene forsvinner. Målet er å kvitte seg med alle spøkelsene – og sørge for at kart og terreng endelig stemmer overens.

Ønsker bedre kvalitet

Bedre kvalitet i matrikkelen vil alltid være bra for å få opplyst jordskiftesaker, men det trenger ikke nødvendigvis føre til redusert antall saker. Det sier jordskiftedommer Audun Bruflot i en kommentar.

– Ordet spøkelseseiendom beskriver ganske godt hvordan situasjonen kan oppleves. Eiendommene finnes, men de synes ikke i offentlige registre. Da matrikkelen ble etablert i 2008-2010, ble innholdet overført fra det gamle eiendomsregisteret GAB og digitalt eiendomskart (DEK). Da ble det oppdaget mange eiendommer som lå i eiendomsregisteret (GAB), men som ikke var registrert i eiendomskartet. En del av disse, ble markert i matrikkelkartet med en symbolsk åttekant. Plasseringen av disse åttekantene ble i mange tilfeller et skjønnsspørsmål, og kan være feil.

– I tillegg kan det være eiendommer som også manglet i GAB. Disse eiendommene er vanskelige å oppdage, dersom de ikke er bebygd eller er i aktiv bruk.

– Jeg tror at det største problemet med disse eiendommene oppstår når eierne ikke får nabovarsel i sammenheng med byggesaker, eller når eier av slik eiendom søker om tillatelse til tiltak, og kommunen ikke finner

eiendommen i matrikkelen.

Bruflot forteller at det er kommunene som sammen med Kartverket er ansvarlige for matrikkelen.

– Det er de som bør ha fokus på et oppdatert register, men eierne bør også ha interesse av at eiendommen er synlig og riktig i matrikkelen.

– Veldig mange slike forhold blir ordnet opp i av kommunen/eier, når de oppdager problemet. Jeg tipper også at problemet kan variere fra kommune til kommune, fordi noen kommuner har hatt ryddige forhold i lang tid, mens andre har uryddige forhold.

– Jeg har selv ikke erfaring med at slik eiendom er årsak til sak i jordskifteretten, men der er sikkert slike tilfeller. Det er dessverre ikke utenkelig at eiendom som ikke er synlig i matrikkelen, og som ikke er bebygd, ikke har vært representert i jordskiftesak, selv om den burde ha vært det.

– For saker i jordskifteretten, opplever jeg at døde hjemmelshavere er et mye større problem. Det er ikke pliktig å tinglyse hjemmelsoverganger. Mange eiendommer som er «gått ut av aktivt bruk», eller som det ikke er stor økonomisk interesse i, forblir registrert på personer som døde tidlig på 1900-tallet eller seinere. Når arvingene ikke tar seg bryet med å ordne fullstendig opp i boet, eller de glemmer eiendommen, kan det gå flere generasjoner, før vi får eiendommen i fanget som del av en sak.

– Vårt problem er gjerne hvem som skal representere eiendommen. Selv om det er rekvirenten og partene som skal opplyse om saka, er det behov for at jordskifterettene rettleder og delvis bistår partene om dette.

Nytt nettsted for jordskiftedommere

3500 jordskiftedommere har endelig fått et eget nettsted hvor de kan finne informasjon og ta enkle kurs. De nye sidene er et resultat av meddommerarbeidet som domstolene har hatt fokus på det siste året.

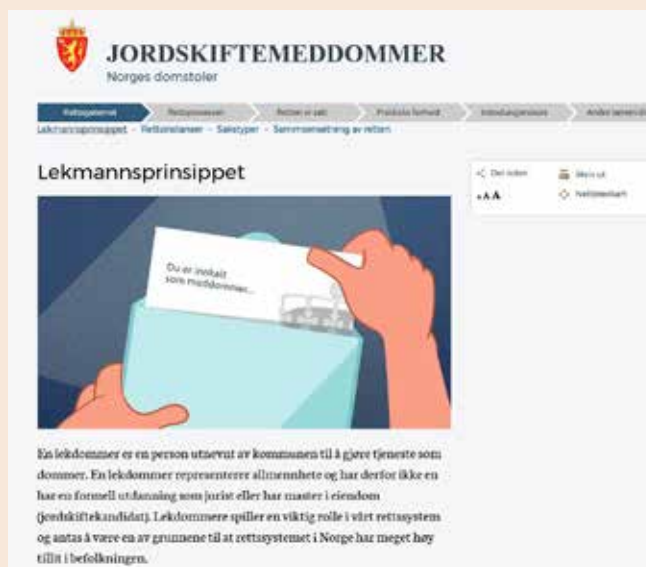
Av Camilla Barø

Sidene er primært utviklet for jordskiftedommere, men også skjønnsmedlemmer i jordskifteretten vil kunne ha nytte av de nye nettsidene. Målet er å gi en innføring i og trygghet rundt vervet som jordskiftedommere.

Nettstedet gir en forklaring på rettssystemet generelt, og om jordskifteretten spesielt. Her vil nye meddommere finne en rekke kurs, blant annet om rollen som meddommer, befaring og kartforståelse.

Steinar Ingebrigtsen arbeider ved Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett, som har vært sentral i mange av de nye tiltakene for meddommere. Han trekker fram viktigheten av meddommernes kartforståelse. - Både under rettsmøtene og ved befaring er det viktig at meddommerne får best mulig oversikt og informasjon om saken. Derfor er symbolikken i kartene med på å gi nødvendig informasjon om hva sakens realiteter består i. Det gjelder både plassering i terrenget, hvilken type grenser og bruksretter det dreier seg samt grensepunktens betydning, sier overingeniøren.

Det blir også gitt en grundig beskrivelse av de ulike sakstypene vi finner i jordskifterettene, og hvordan gjennomføringen av en sak pågår. Nettsidene rommer i tillegg praktiske tips om det å være meddommer i en jordskiftesak.

Se de nye meddommersidene på www.jordskifte.no

Fra innspillingen av det første avsnittet av podcasten Rett på sak. Kommunikasjonsrådgiver Svein Tore Andersen fra Høyesterett flankert av tingrettsdommerne Ina Strømstad (til venstre) og Astri Aas-Hansen, begge Oslo tingrett. Opptaket ble gjort samme ettermiddag som dommen i Jenssen/Cappelen-saken var klar.

Rett på sak som domstol-podcast

Podcasten «Rett på sak» er på lufta med to utgaver så langt i høst. Den første tok for seg behandling av straffesaker i lys av Jenssen/Cappelen-saken. Den andre handlet om truselen mot dommernes selvstendighet i flere europeiske land.

Oslo tingrett og Domstoladministrasjonen sto bak de to første episodene. Målet med podcasten er å informere allmenheten og domstolenes brukere om aktuelle tema i domstolene, domstolenes funksjon i samfunnet og hvordan sakene behandles.

Du finner Rett på sak på www.soundcloud.com eller i den appen du bruker for podkaster.

En reform til besvær

Reformer er ofte bra. Selv bidrar jeg til å gjennomføre flere slike som direktør i Domstoladministrasjonen. Men det er en reform jeg ikke er begeistret for: «Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen».

Selvsagt bør offentlig sektor effektiviseres. Det er muligheter i alle sektorer, også domstolene

Men det er uholdbart at regjeringen fortsetter å redusere domstolenes driftsbudsjetter år etter år gjennom denne «ABE-reformen». Domstolene er ikke en del av byråkratiet. De er samfunnets tvisteløsere og må behandle de straffesaker og sivile saker som kommer inn. Vi er i ferd med å komme i en situasjon hvor lang saksbehandlingstid rammer ofre, vitner og parter. Over tid vil dette undergrave tilliten til den tredje statsmakt.

Til nå utgjør totale ABE-kutt for domstolene 34,6 millioner kr. Dette har medført at bemanningen i domstolene har blitt kuttet med 35-40 stillinger de to siste årene.

For 2018 har domstolene anmodet om en økning av driftsbudsjettet med 34 millioner kr. Regjeringen har svart på dette ved å øke driftsbudsjettet med 16 millioner sammenlignet med årets budsjett.

Samtidig som vi har fått 16 millioner, har regjeringen imidlertid foreslått et ABE-kutt i budsjettet for 2018 på 11,7 millioner. Og ut fra erfaring fra tidligere år er det sannsynlig at ABE-kuttet i budsjettet vil øke til rundt 17 millioner under Stortingsbehandlingen. Da er vi i minus og nedbemanningen i domstolene vil måtte fortsette.

Flere og mer kompliserte saker

Nedbemanningen skjer samtidig som antall saker i domstolene øker og sakene blir mer langvarige og mer kompliserte. I perioden

2012-2016 har antallet sivile saker, som er de mest arbeidskrevende, økt med 25%. Det sier seg selv at situasjonen blir uholdbar dersom man nedbemanner samtidig som arbeidsbelastningen øker.

Både domstolene og Domstoladministrasjonen er opptatt av å kontinuerlig bli bedre og mer effektive og vi har oppnådd gode resultater. Domstolene er likevel i en særstilling. For det første er bemanningen i norske domstoler allerede svært lav sammenlignet med andre land i Europa. Dessuten arbeider en gjennomsnittlig dommer allerede 25% ut over ordinær arbeidstid og dette kan ikke økes ytterligere. Videre må domstolene behandle alle saker – store og små – som kommer inn. Ingen saker kan henlegges, de må legges i køen og folk må vente på tur.

Dette kan ikke fortsette

Regjeringens budsjettforslag for 2018 innebærer i store trekk at domstolenes nåværende driftsramme videreføres. Det er ikke bra nok. Nå er det domstolene sin tur etter at andre deler av justissektoren har blitt vesentlig styrket over flere år. Domstoladministrasjonen vil derfor foreslå overfor Stortinget at driftsrammen for domstolene øker med 30 millioner netto i 2018. Dette vil gi oss rom for nødvendige investeringer i utstyr og en viss økning i bemanningen der det er mest kritisk, for eksempel i Borgarting lagmannsrett.

Det murras i norske domstoler. Dommerne og saksbe-

handlerne er i ferd med å slite seg ut. Brukerne blir misfornøyd. Dette kan ikke fortsette.

DAs direktør Sven Marius Urke

Nytt hovedverneombud

Lotta Engan er nytt hovedverneombud for domstolene i Norge. Som hovedverneombud har hun det overordnede ansvaret for alle verneombudene i domstolene.

Av Tage Borøchstein

Engan tok over stafettpinne etter Sara Deisz (Gulating lagmannsrett) i mai i år. Hun er frikjøpt 60%, de resterende 40% jobber hun som saksbehandler i Borgarting lagmannsrett.

Hva vil du ha fokus på som nytt hovedverneombud?

- Som nytt hovedverneombud har jeg fokus på det psykososiale arbeidsmiljøet i domstolene. Med de budsjettkuttene vi har, må vi være oppmerksom på hvordan vi kan møte disse utfordringene på best mulig måte. Vi som domstolansatte må kanskje begynne å tenke litt nytt, som for eksempel hvordan vi kan bruke ressursene for å være enda mer effektive.

- Dessuten er sikkerheten i domstolene er viktig. Vi lever i et samfunn hvor grensen for negativ ytring, enten via telefon, personlig oppmøte eller via sosiale media, dessverre er blitt stadig lavere. De som rettes mot oss domstolansatte, må vi ta på alvor. Noen ganger kan vi le av det, fordi det er en «kjenning» som øser ut sin frustrasjon eller sinne, men en dag kan det hende at han/hun, gjør alvor av truslene.

Vi må ha høyere fokus på registrering av alle avvik, uansett om man føler det krenkende eller ikke. Det er nulltoleranse for trusler, det må vi leve opp til.

Hvordan skal verneombudene bruke deg?

- Jeg er heldig som har ansvar for så mange dyktige verneombud og planlegger en samling i 2018. Fire år siden sist er for lenge, jeg håper å få til en rutine på dette. Jeg vil også gjerne besøke mange domstoler. Det er viktig at verneombudene og de andre ansatte vet hvem jeg er. Det trengs absolutt ikke en «situasjon» for at jeg kommer. Det finnes så mange flinke mennesker jeg vil bli kjent med, jeg kan for eksempel gjerne være med på møte i arbeidsmiljøutvalget (AMU) og dermed

Lotta Engan er nytt hovedverneombud i domstolene

få kjennskap til hva det jobbes med. Eller så kan jeg bare komme for å fortelle om min funksjon.

Det er viktig at verneombudene blir mer synlig i domstolene. Før var min oppfatning at verneombudsvervet er noe man får fordi ingen andre vil. Det jeg ser nå, er at verneombudet må føle på det ansvaret de har, og at de er minst like viktig som en plasstillitsvalgt. Tillitsvalgte representerer én gruppe medarbeidere på arbeidsplassen. Verneombudet representerer alle, også domstollederen. Domstolene må bruke AMU aktivt, ta opp det som berører arbeidsmiljøet og bruke den tiden det tar å diskutere. Ikke ha rene «informasjonsmøter». Å skape et godt arbeidsmiljø tar tid, men er viktig!

Andre områder du brenner for?

- Et hovedverneombud er også hovedkontakt for AKAN, et veldig spennende tema hvor det er mye man kan gjøre. Vi trenger fokus på hva som skjer med oss når arbeidshverdagen og presset blir så stort at vi «mister» litt av oss selv. Kanskje trengs det en jobbkultur hvor vi er flinkere til å snakke sammen om arbeidshverdagen. Ikke noen sutrekultur, men rom for å si ifra når det blir tøft. Vi kan høyne bevisstheten rundt potensielle faresignaler,

eksempelvis søvnproblemer, medikamentbruk, å trenge et glass vin for å roe ned og å være for sliten til å være en god medarbeider. Og hvordan er jeg som medarbeider på kurs og konferanser, kommer jeg til oppstart dagen etter kl. 09.00? Er det greit å lukte alkohol eller å droppe deler av programmet? Dette er et veldig sensitivt område, men jeg tror det er viktig at vi tør diskutere. Ikke for at vi skal kontrollere hverandre, men fordi jeg ønsker at domstollederne skal finne tiltak og kanskje lage gode rutiner for unngå at problemer oppstår. Det finnes mange gode verktøy som kan brukes.

Hva skjer framover?

- Fremover bruker jeg tid til på bli tryggere i min egen rolle og mine oppgaver for å være en enda bedre støtte for mine verneombudene. Jeg deltok som første hovedverneombud på årets domstolledermøte. Dette var veldig nyttig, jeg fikk knyttet god og nyttige kontakt med mange hyggelige domstolledere, administrasjonssjefer og direktører. Nå skal kalenderen for 2018 fylles, det gleder jeg meg til.

Mer om hovedverneombudsordningen finner du på intranett.

FAKTA:

Hva gjør hovedverneombudet (HVO)?

- Verneombudet (VO) skal ivareta arbeidstakers interesser i saker som angår arbeidsmiljøet.
- HVO samordner verneombudenes virksomhet og har ansvar for både de alminnelige domstolene og jordskifterettene.

NYTT OM NAVN

- **Lagdommer Ørnulf Rønnebak**, Hamar, er oppnevnt til leder av et lovutvalg som skal utarbeide forslag til ny valglov.
- **Lagdommer Therese Steen**, Oslo er oppnevnt til medlem av et utvalg som skal utrede rettslig regulering på IKT-sikkerhetsområdet og organisering av tverrsektorielt ansvar
- **Tingrettsdommer Dag Jodaa** er oppnevnt til medlem av Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker.
- **Sven Marius Urke** er utnevnt til varamedlem ved Universitetet i Bergen (UiB)
- **Høyesterettsdommer Bård Tønder**, Tønsberg er gjenvalgt til styreleder for Domstoladministrasjonen.
Sorenskriver Rolf Fridtjof Selfors, Mo i Rana er gjenvalgt som styremedlem. I tillegg er **jordskifterettsleder Oddmund Roalkvam**, Stord og **advokat Henning Harborg**, Oslo valgt til nye medlemmer av styret. Til varamedlemmer er **høyesterettsdommer Inger-Cecilie Østensen Berglund**, Oslo, **jordskifterettsleder Arve Konstali**, Flekkefjord, **advokat Anne Marit Pedersen**, Tana, **rådgiver Anders Rasmussen**, Fredrikstad samt **tingrettsdommer Inger Kjersti Dørstad**, Oslo valgt.
- Utnevning av **advokat Maria Torvund** og **assisterende juridisk direktør Andreas Skoe Cederkvist** til lagdommere ved Agder lagmannsrett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **advokat Jonn Ola Sandnes Sørensen** til tingrettsdommer ved Follo tingrett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **konstituert lagdommer Arild Oma** og **statsadvokat Elisabeth Deinboll** til lagdommere ved Gulating lagmannsrett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.

- Utnevning av **advokat Katrine Lillejord** til tingrettsdommer ved Bergen tingrett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **konstituert tingrettsdommer Ann Mikalsen** til tingrettsdommer ved Kongsberg og Eiker tingrett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **seniorrådgiver Knut Erik Valand** til jordskiftedommer ved Aust-Agder jordskifterett og Marnar jordskifterett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **jordskifterettsleder Tarjei Bjørgulvsson Berg** til jordskifterettsleder ved Marnar jordskifterett og Aust-Agder jordskifterett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **jordskifterettsleder Trond Ivar Tømmervold** til jordskifterettsleder ved Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett og Glåmdal jordskifterett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **jordskifterettsleder Thorbjørn Svane** til jordskifterettsleder ved Nord- og Midthordland jordskifterett og Indre Hordaland jordskifterett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **jordskifterettsleder Vidar Otterstad** til jordskifterettsleder ved Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett og Indre Sogn jordskifterett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **jordskifterettsleder Britt Rusten** til jordskifterettsleder ved Vestopp-land og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Utnevning av **konstituert tingrettsdommer Ingulf Nordahl** til tingrettsdommer ved Nord-Gudbrandsdal tingrett og Sør-Gud-

brandsdal tingrett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.

- Forlenget konstitusjon med to års varighet av **konstituert avdelingsleder Anette Barth** som avdelingsleder ved Oslo tingrett med tiltredelse fra det tidspunkt Domstoladministrasjonen bestemmer.
- Konstitusjon av **pensjonert tingrettsdommer Odd Arve Bartnes** som ekstraordinær lagdommer ved Frostating lagmannsrett med tiltredelse fra 11. august 2017 til og med 7. mai 2019.

Den polske høyesterettsdommeren Dariusz Zawistowski overleverer medaljen til Nils Asbjørn Engstad.

Polsk medalje til Engstad

Nils Asbjørn Engstad fra Tromsø har mottatt det polske domstolsrådets medalje «Bene Merentibus Iustitiae».

Engstad er lagdommer i Hålogaland lagmannsrett og leder for Utmarksdomstolen i Finnmark. Medaljen fikk han for sitt arbeid som president av Europarådets konsultative komité for dommere (CCJE). Det var det polske Domstolsrådet som i forrige uke delte ut medaljen i Warszawa, når det polske domstolsrådet markerte 100 års-jubileet for gjeninnsettelsen av de polske domstolene.

Begrunnelsen for tildelingen er Engstads arbeid for forsvar av dommeres og domstolers uavhengighet i Polen og Europa samt for sitt iherdige forsvar for dommerens rolle i en demokratisk stat, hvilket i seg er et forsvar av demokratiet, rettssikkerheten og menneskerettighetene.

SORENSKRIVEREN

Democracy dies in darkness.

Mottoet til The Washington Post.